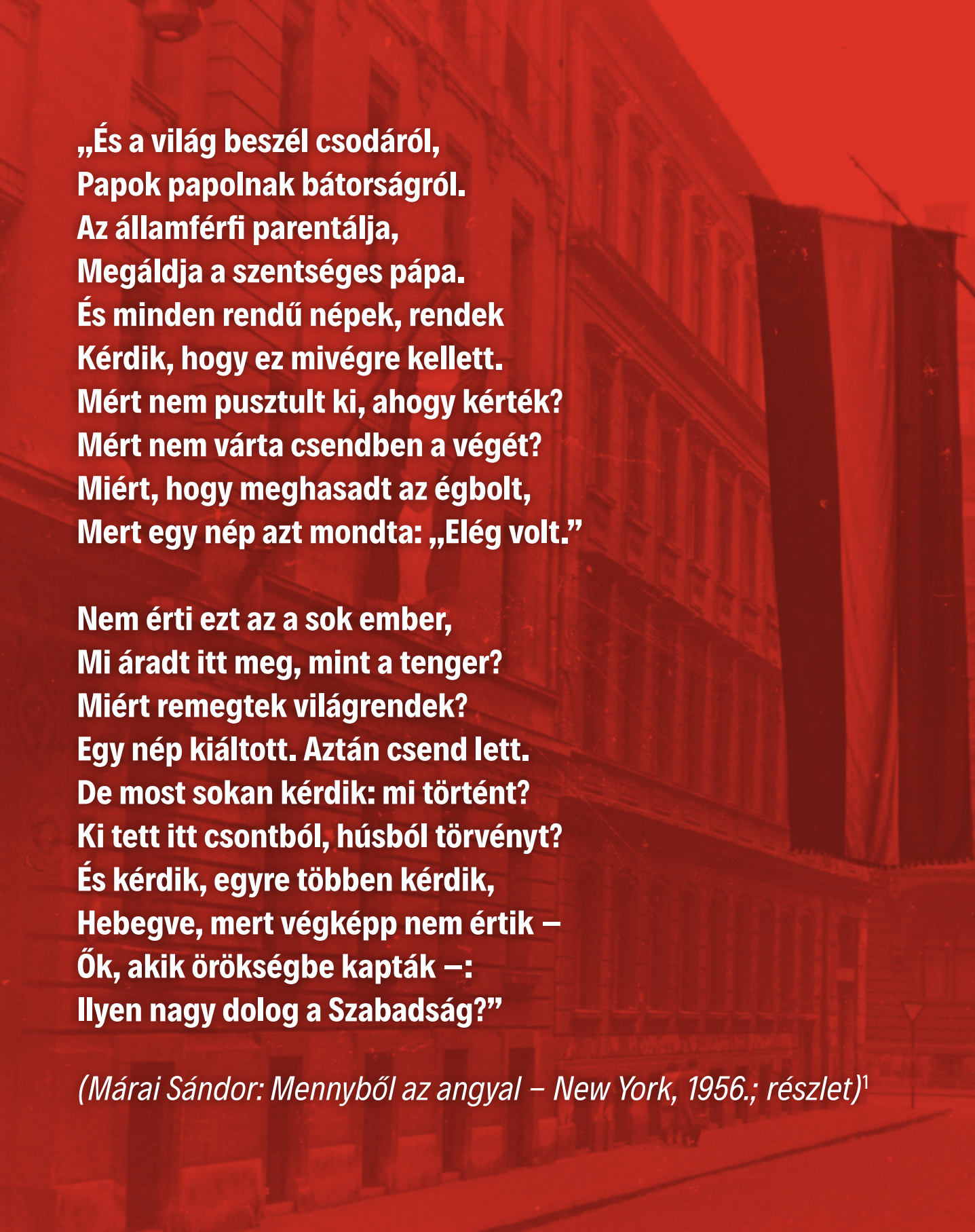

2016. OKTÓBER 23.

SZILÁNKOK ÉS LEGENDÁK

'56 MONOR

A red-tinted photograph of a city street. In the background, there is a large, multi-story building with many windows. A large flag is hanging from the building. The street is visible in the foreground, and there are some people walking. The overall tone is somber and historical.

„És a világ beszél csodáról,
Papok papolnak bátorságról.
Az államférfi parentálja,
Megáldja a szentséges pápa.
És minden rendű népek, rendek
Kérdik, hogy ez mivégre kellett.
Mért nem pusztult ki, ahogy kérték?
Mért nem várta csendben a végét?
Miért, hogy meghasadt az égbolt,
Mert egy nép azt mondta: „Elég volt.”

Nem érti ezt az a sok ember,
Mi áradt itt meg, mint a tenger?
Miért remegtek világrendek?
Egy nép kiáltott. Aztán csend lett.
De most sokan kérdik: mi történt?
Ki tett itt csontból, húsból törvényt?
És kérdik, egyre többen kérdik,
Hebegve, mert végképp nem értik –
Ők, akik örökségbe kapták –:
Ilyen nagy dolog a Szabadság?”

(Márai Sándor: Mennyből az angyal – New York, 1956.; részlet)¹

Tisztelt Olvasó!

1956. október 23–a magyarok forradalma.

A miénk, magyaroké, akiket a nyugati hatalmak cserbenhagytak és az ENSZ is beáldozott a szuezi válság és nagyobb játszmák kedvéért. Ma már tudjuk, hogy sem az Egyesült Államok, sem szövetségesei nem akartak és nem tudtak támogatást nyújtani egy, a szovjet uralom ellen fellázadt és szabadságáért fegyverrel harcoló kelet-európai nemzetnek.

1956. ősze a diákok, az egyszerű melósok, a pesti és monori srácok forradalma.

Miközben a kommunista rendszer azt hirdette magáról, hogy általa a munkásosztály és a nép uralkodik, '56-ban a magyar nép fordult szembe az elnyomó rendszerrel. Éppen azok a munkások, parasztok, diákok, akikre ők hivatkoztak. 1956. őszenek eseményei nem elitklubokban fogantak. A mégis „megtévedt” értelmiségiek büntetése enyhítéséért később aztán külföldről is lobbiztak. A százával kivégzett munkásfiatokért nem írtak alá petíciót.

1956. októbere a mi, monori forradalmunk.

1956. ősze kivételes történelmi pillanat volt, amikor az egész világ Magyarországra figyelt. Mindenki megtanulta, hogy a magyar szabadságszerető nép, és képes az élete árán is harcolni, ha szabadsága és nemzeti függetlensége a tét. A forradalmi eseményekből a mi, monori hőseink is derekasán kivették a részüket. Többen karrierjükkel, sokan életükkel fizettek érte. Voltak, akik a harcok, tüntetések során veszítették életüket, másokat a megtorlások során végeztek ki. A forradalmi eseményekben való részvétel miatt sokak élete tört derékba. Ezzel a hiánypótló kiadvánnyal, az 56-os forradalom 60. évfordulójára szervezett helyi megemlékezésekkel, valamint a Szilánkok '56 című kiállítással a monori eseményeket szeretnénk bemutatni és előttük, a monori hősök előtt akarunk tisztelni. Hogy minél többen tudják,

hogy ki volt Kóté-Sörös József. Hogy minél többen megismerjék Kovács Imre és Tóth József történetét. Hogy a fiatalok is tudjanak róla, mi lett annak

az evangélikus templom előtt álló szovjet emlékműnek a sorsa, amelynek a helyén ma angyalos szökőkút emlékeztet a millenniumra? Hogy büszké lehessünk a ma is élő, 56-os hősként tisztelt Wittner Máriaival együtt harcoló monoriakra. Hogy tudjuk, mi történt Magócsi István teológus hallgatóval.

Sokkal tartozunk az elődeinknek, akik mindenüket kockára tették, hogy mi egy független, demokratikus és szabad országban élhessünk.

Annak a szabadságnak, amit ma természetesnek tartunk, ára volt, és ezt az árat '56 áldozatai, az áldozatok családjai fizették meg. Nem engedhetjük, hogy helytállásuk fénye halványodjon. A forradalom és szabadságharc vérrel, fegyverropogással, a 4-es főúton is érkező szovjet tankok dübörgésével söpört végig az országon. Halottakat, sebesülteket, üszkös romokat, törmeléket hagyva maga után. A repeszek és szilánkok súlyos sérüléseket hagyva sebeztek. Tárgyi emlékeként egy részüket sikerült megmenteni, hogy az eseményekre emlékeztessenek. Ezzel a kiadvánnyal azt szeretnénk, hogy az emlékezet szilánkjai is megmaradjanak.

Az események és a monori hősök előtti tisztelgés a helyi emlékeztet, az identitást, ezáltal pedig a monori közösséget erősíti.

Zsombok László polgármester

Fónyad Ernő: 1956. október 23.

Ezerkilencszázötvenhat
október huszonhárom
szétpattan a bilincs
népemen, hazámon.

Fegyvertelen ifjú sereg
tízes sorban indult
és tenger lett és fergeteg...
pusztulj gyalázatos múlt.

Tízes sorokból nőtt a had
s mire leszállt az est:
félmillió volt a sereg,
megmozdult Budapest.

A Parlament előtt este
már esküt tett a nép:
„Rabok tovább nem leszünk!” –
zengte az Igét.

Felesküdt, fel már a nép
a magyarok Istenére,
s az esküt megpecsételte
ezeknek drága hősi vére!

Ezerkilencszázötvenhat
október huszonhárom:
új történelmet írt a nép
harcban, barikádon!

E nagy napot, te nagyvilág
tanítsd meg gyermekednek:
Dávid legyőzte Góliátot...
Világ láthattad, – higgyed!

Ezerkilencszázötvenhat
október huszonhárom
fénnyel ragyogjon örökké
szerte a világon!²

Fónyad Ernő (Sárvár, 1913 – Budapest, 2009) közgazdász, könyvtáros. Fónyad Dezső monori református lelkipásztor öccse.

Fónyad Ernő ezt a versét a Műszaki Egyetem 1956. október 23-i nagygyűlésén az Auditórium Maximumban előadta, ezért 1957-ben letartóztatták és bebörtönözték.

1998. október 23-án az ünneplő monori polgároknak is elszavalta költeményét Magócsi István – Monor 1956-os mártírjának – tiszteletére elhelyezett emléktábla avatásán.

2006-ban, a forradalom és szabadságharc 50. évfordulója alkalmából versét a monori református Nagytemplomban márványtáblán is megörökítették.³

Németh László: Az 1956-os forradalom és szabadságharc monori eseményei és mártírjai

1956. október 23-án fővárosi tüntetéssel kezdődtek azok az események, amelyek előbb forradalomba, majd szabadságharcba torkolltak, és az egész országra áterjedtek, végül a szovjet hadsereg segítségével leverték. A budapesti eseményekben aktívan többen is részt vettek a monoriak közül, emiatt később bíróság elé kerültek. A Monoron történeteket eddig helyben senki sem dolgozta fel, és nem is hallani róla semmit. Magam is csak arra emlékszem hallomásból, hogy az evangélikus templom előtt 1945 után felállított szovjet tiszti emlékművet erőgéppel ledöntötték a helybeliek. Hallottunk többek bebörtönözéséről is, de erről sem akkor, sem azóta nem esett szó. Nagy kár, mert az akkori résztvevők és szemtanúk közül ma már alig élnek. Megfelelő információ hiányában az 1956-os Intézet kiadványai és a Pest Megyei Levéltár dokumentumai segítettek az október 23-át követően itt történtek felidézésében.

„A Budapest közvetlen vonzaskörzetébe tartozó monori járás községeiben, a 25-én Üllőn történt véres események után békésen zajlottak a tüntetések. 26-án Monoron a járási rendőrkapitányságról az egyenruhás rendőrökön kívül mindenkit hazaküldtek, így a tüntetőkkel szemben nem volt ellenállás. Szabadon engedték a járási bíróság épületéből a foglyokat is. A tüntetők 25-én még csak a politikai foglyok elengedését

követelték, ezt a börtönparancsnok megtagadta. A tüntetés másnap a börtön előtt folytatódott, és végül a bíróság elnöke utasította a parancsnokot, hogy most már ne csak a politikaiakat, hanem valamennyi fogva tartottat engedjék el. Mikor a rabok kijöttek, egyikük a börtön előtt elszavalta a Nemzeti dalt. A honvédség megváltozott magatartására és a tüntetők iránti szimpátiájára utal, hogy az utasítás végrehajtásának ellenőrzésére a börtönbe irányított küldöttség tagja volt két helyi lakoson kívül egy honvéd százados és két hadnagy.”

(A vidék forradalma, 1956. Szerk: Szokolczai Attila. II. kötet. 273–274. oldal)

„Október 27-én Monoron a tüntetők a fővárosi események hatására követelték a nemzeti bizottság megalakítását. Ez meg is történt: a javasoltak nevét mikrofonon közölték a tüntetőkkel, akik el is fogadták őket. Elnöknek Rabár Pál ügyvédet választották. Tevékenységéről jelenleg több adatunk nincs. A közbiztonság megteremtése érdekében megkezdte működését a két-háromszáz tagú járási nemzetőrség is. Hármastagolás szerint működött: a katonák, a rendőrök és a polgári személyek (akik részben önként jelentkeztek, részben behívót kaptak) külön parancsnokok alatt, de együtt látták el a járőrözési feladatokat. A nemzetőrség megalakulását követően a monori járásban erőszakoskodásra, összecsapásra nem került sor.

Október 27-én a járási tanács elnökhelyettese (egyben a HNF /Hazafi Népfront/ járási elnöke) a járási HNF keretén belül – bevallotta azért, hogy a hatalom továbbra is a „megbízható” emberek kezében maradjon – kezdeményezte a járási nemzeti bizottság megalakítását. A bizottság meg is alakult, elnöke a kezdeményező Gronszi János tanácselnök-helyettes lett. Gronszi azonnal kiadta az utasítást, hogy minden községből két tag jöjjön Monorra a járási forradalmi bizottság megalakítására, és hogy az egyik lehetőleg a község párttitkára legyen. A gyűlésen megjelent küldöttek előtt Gronszi közölte, hogy forradalmi bizottságot kell választani, és ismertette velük a bizottság általa összeállított névsorát. A küldöttek közül már ekkor is többen kifogásolták a testület összetételét, és arra hivatkozással, hogy a küldöttek többségének nincs írásos meghatalmazása, kérték a bizottság újbóli összehívását. Az ülésen gazdasági és közellátási kérdéseket is tárgyaltak.

Miután elterjedt, hogy kiket kívánnak a forradalmi bizottságba választani, kommunista-ellenes jelszavak jelentek meg a községi hirdető-táblán. Az október 30-i 100–150 fős ülésen már nyíltan támadták Gronszt, és leváltották a maga által adományozott elnöki funkcióból. Ezt követően Szele László általános iskolai tanárt választották a járási nemzeti bizottság elnökének, és sor került a 9 tagú ideiglenes intézőbizottság megválasztására is. Az ülésen bejelentették, hogy a járás irányítását a nemzeti bizottság átveszi mindaddig, amíg a kormány más utasítást nem ad. Az intézőbizottság tagjai felosztották maguk között az igazgatási területeket, és október 31-én átvették a járási tanács

Monor az 1950-es években

apparátusának irányítását. A bizottság titkára, Baranyi Ferenc átvette a hivatal kulcsait, továbbá ismertették azoknak a vezetőknek a névsorát, akiknek a munkájára nem tartottak igényt. Időközben a monori járás községeiben is megalakultak a helyi nemzeti forradalmi bizottságok, több községben bírót és jegyzőt választottak. Az újonnan választott vezetők részére november 2-án Monoron tartottak megbeszélést, itt a községek választott vezetőit megerősítették tisztségükben. Többen felvetették, hogy mi történjen ott, ahol a tanács nem működik, válasszanak-e új vb-t, mi legyen a megnevezésük. Hosszas vita után úgy döntöttek, hogy a forradalmi bizottságok elnöke legyen az elnök, titkára pedig a titkár, a tanács helyett pedig az előljáróság elnevezést használják.”

(Uo: 290–291. oldal)

1956. november 1-jén jelent meg a Valóság, a Pest megyei dolgozók lapja, amelynek utolsó oldalán a következő kis hír olvasható: „Szántanak-vetnek a monoriak. A legfrissebb értesülések szerint a monori járásban helyreállt a rend és a nyugalom. A gépállomások traktoristái mindenütt szántanak, vetnek, hogy a független, szabad hazában jövőre kenyér is legyen a dolgozók asztalán.”

„A november 4-i szovjet támadás hírére több Pest megyei településen felkészültek a védelemre, megerősítették a nemzetőrséget, fegyvereket osztottak a lakosságnak, több helyen tüzelőállást foglaltak. November 4-én kora reggel Nagykátáról, Monorról és a környező településekről érkeztek polgári személyek a tápiószecsői fegyverbázishoz, ahonnan – kihasználva, hogy az őrszemélyzet zöme hajnalban megszökött – több száz kézfegyvert vittek el.”

(A vidék forradalma. II. kötet, 296. oldal)

„November 4-én a Monori Magtermelő Vállalat igazgatójánál fegyvereket kerestek. Ennek során több lövés történt, amelyek azonban kárt vagy személyi sérülést nem okoztak.”

(Böör László: Adatok az '56-os forradalom Pest megyei történetéhez, Budapest, 1997. 72. oldal)

„Monoron a Sente László vezette járási nemzeti bizottság a tanácsi dolgozók visszatéréséig, november 9-ig tartotta kezében a vezetést. Tagjai jelen voltak a november 12-i vb-ülésen is, ahol Sente a rend mielőbbi helyreállítását nevezte a legsürgetőbb feladatnak. A vb elnöke hozzá hasonlóan a dicsőséges forradalomról beszélt és megdicsérte a nemzeti bizottság vezetőit a közellátás zavartalansága érdekében kifejtett munkájukért. A nemzeti bizottság tagjai december elejéig rendszeresen megjelentek a járási vb-üléseken, segítették munkáját, és a tanácselnök még december elején is a további együttműködésre kérte őket.”

(A vidék forradalma. II. kötet, 304–305. oldal),

(Pest Megyei Levéltár XXV. 2b. Pest M. Bíróság Nb. 189/1957/49. Sente László és társainak perirata alapján)

A város vezetése 2001-ben Czibor Éva monori szobrászt bízta meg a református templom melletti 1956-os emlékmű elkészítésével, amelyet október 23-án avattunk fel. Azóta ott tartjuk az évfordulás emlékünnepeket.

1956 októberében Magócsi István teológus hallgató (szül. Monor, 1934) orvlövészek által sebesült meg, majd a kórházban meghalt. Emlékét a református templom oldalfalán elhelyezett márványtáblán örökítették meg, illetve utcát is elneveztek róla. 1956 novemberében Falus Károly fotóriporter (szül. Monor, 1917) szintén az utcai harcokban veszítette életét.

1957 nyarán több volt monori nemzetőr ellen emeltek vádat, mert a Monori járás több községében sértegették és bántalmazták a párttagokat. (Pl. Gombáról ÁVH-s tisztet vittek be Monorra és közben bántalmazták.) A bírósági ítéletek meglehetősen súlyosak: az I. rendű Szemerey István (*Helyesen: Szemerey Iván – a szerkesztők*) műszaki rendező (1926) 9 év, a II. rendű Misztli László (1921) villanyhegesztő 10 év börtönbüntetést kapott, és további két vádlottat ítéltek 2–4 évi börtönre.

(Böör L.: Adatok az '56-os forradalom... 72–73. oldal)

A forradalom leverését megtorlás követte, és a vérbírók halállal illetve súlyos börtönbüntetéssel sújtották a résztvevőket. A fővárosi eseményekben való részvételért három monori lakost ítéltek halálra első- és másodfokon: Kovács Imrét, Kóté Sörös Józsefet és Tóth Józsefet. [...]⁴

Az első részben részletesen és időrendben ismertettem azokat a forrásdokumentumokat, amelyek eddig megjelentek illetve hozzáférhetők voltak. Ennek is köszönhető, hogy Szemerey Iván neve a levéltárban őrzött bírósági peranyagban Istvánként olvasható, én is így idéztem.

A forradalom és szabadságharc utáni megtorlásban további eljárások is történtek.

Bara Gábor (1907) monori nemzetőr parancsnok 1957-ben 8 hónapig közbiztonsági őrizetben, illetve 1958-ban rendőri felügyelet alatt volt. Sente István (1912) bérelszámoló, a Monori Magtermelő Vállalat munkástanács elnöke 1957-ben 6 hónapot töltött közbiztonsági őrizetben. A monori községi Nemzeti Bizottság elnöke előbb dr. Rabár Pál volt, nincs információ arról, hogy eljárás alá vonták. Őt követte az elnöki tisztségben Dósa János kertész, volt monori főjegyző, akit 1958-ban 8 hónapra internáltak.

Sente Lászlót és társait a monori járási Nemzeti Bizottságban történt tevékenységéért szintén börtönbüntetésre ítélték. Sente László (Újpest, 1905) általános iskolai tanár, volt főispán, a Járási Nemzeti Bizottság elnöke, I. rendű vádlott 6 évi, Baranyi Ferenc (Monor, 1907) volt jegyző, a Járási Nemzeti bizottság titkára, II. rendű vádlott 4 évi, Mucsi József (Monor, 1931) kazánfűtő III. rendű vádlott, dr. Karbach Antal (Bpest, 1905) ügyvéd, IV. rendű vádlott, Péter Jenő (Eperjes, 1897) szaktanító V. rendű vádlott és dr. Kovács Jenő (Zaláta, 1922) a monori szülőotthon vezető orvosa VI. rendű vádlottak több évi börtönbüntetést kaptak, és a közügyek gyakorlásától több évre eltiltották őket.

A fenti események felidézése és az említett szereplők nem nyújtják a teljességet, hiszen a 2006. október 23-át megelőző önkormányzati felhívásra több 1956-os résztvevő és hozzátartozó jelentkezett. Így az általam közölt személyek névsora a következőkkel bővült: Tóth László József, Debreczeni Sándor, Gál László, Kovács Gáspár, Kótelepi Lajos, Mátyás Ferenc. Az ő személyes részvételük, felelősségre vonásuk és egyéni sorsuk feldolgozása ezután történik meg. Természetesen a későbbiekben is bővíülhet ez a névsor, hiszen az elmúlt 50 évben sokan meghaltak, illetve elköltöztek Monorról a résztvevők közül.

Végül érdemes azt is megemlíteni, hogy a rendszerváltás kezdeti időszakában, 1989. október 23-án a város központjában egy kopjafát állított az MDF és a Független Kisgazdapárt monori szervezete az 1956-os forradalom emlékére, és 2001-ig itt tartottuk a megemlékezéseket. A kopjafát Bakos Albert fafaragó készítette.⁵

„A magyar vér oly nagy értéke Európának és a szabadságnak,
hogy óvnunk kell minden cseppjét.”

(Camus)

Vásárhelyi Géza: A monori '56-osok névsora

Előttem megelevenednek, akiket ismer-
tem, akiknek nevei, nagyon helyesen, 2001-ben
a város által emelt – a református nagytemplom
gyülekezete révén a monoriaknak megnyitott
területén található – emlékhelyen, 2006 óta olvas-
hatóak. De körük gyűlnek azok is, akik monoriak,
monori születésűek voltak, az 1956-os magyar
forradalom és szabadságharc idején Monoron éltek,
tartózkodtak, dolgoztak, kapcsolatot tartottak,
vagy más településen is az eseményekben részt
vettek, közreműködtek, véleményt nyilvánítottak,
büntetést szenvedtek, meghaltak. Kiknek nevei még
nincsenek megörökítve! ... mind elhunytak, de most
ők is megelevenedők. Mivel mindannyian együvé
tartoznak, ezért együtt kell, hogy felsorolásra
kerüljenek.

A „monori tizenhármak”

Kivégezték: Kovács Imre, Kóté Sörös József, Tóth
József

Harcok vagy tüntetések során meghaltak: Batka
Ferenc, Falus Károly, Magócsi István, Miczkó
Sándor, Pintér Mihály, Tóth László József

**A 4-es főút Monorhoz tartozó részén az oroszok
lelőtték, elgázolták:** Buzsik Pál János, Dézsi László,
Holit Ferenc, Orlik Ferenc.

Az eseményekben részt vettek, érte megszenvedtek:
Bálint Sándor, Balogh Gyula, Bara Gábor, Baranyi
Ferenc, Bicskei Ferenc, Bogár János, Borbás Ottó,
Brabander István Gyula, Cherreier József, Csák
András, Csorba N(?), Dávid Sándor, Debreczeni

Sándor, Dózsa János, Fehér Béla, Fényes István,
Dr. Fonyad Dezső, Fűri Imre, Gaál Ferenc,
Gál László, Haluszka Mihály, Kaldenekker
József, Dr. Karbach Antal, Kelemen Tibor, Kégli
János, Kispál Károly, Koblencz József, Kovács
Gáspár, Dr. Kovács Jenő, Kovács Pál, Kötelepi
Lajos, Lengyel Sándor, Lengyeli József, Lilik János,
Magyarosi Lajos, Maróthy János(?), Mátyás Ferenc,
Misztl László, Dr. Molnár Rudolf, Morvai Béla,
Mucsi József, Pajtényi Sándor, Páter Jenő, Dr. Rabár
Pál, Ráday Rezsőné, Rendek József, Rimaszécsi
Ferdinánd, Rimaszécsi Sándor(?), Rubalek Gyula,
Somodi Gábor, Skrenya István, Szabó Károly(?),
Szappanos István, Szemerey István, Szenté István,
Szenté László, Szentjóby Szabó Zoltán, Szikora
Sándor, Tóth Sándorné, Tönköl Gábor, Wellner József.
(A fentiekben kizárólag olyan személyek szerepel-
nek, kiknek nevei a mindenki által hozzáférhető is-
meretterjesztő és szakkönyvekben vagy más hasonló
dokumentumokban (pl. az említett emlékkövön is
akár) megtalálhatóak. Ezért nem látható most pl.
az országúti barikádépítő telepiek és gimnazisták
mellett lévő testnevelő tanár neve sem.)⁶

Vásárhelyi Géza 2012 óta a következő nevekkel egé-
szítette ki a fenti névsort:

Dr. PÁLFY Ferenc,
MAGÓCSI Lajos,
FAZEKAS János,
ifj. BARANYI Ferenc.⁷

Az 1956-os forradalomban résztvevő monoriak nevét
megörökítő emléktábla az 1956-os emlékmű mellett

„...Csapataink harcban állnak. A kormány a helyén van.” – A sírban.

*S majd jön ideje a feltámadásnak
így hisszük. S mert hisszük: – így van.”*

(András Sándor: Gyászmise a Hattyú utcai kocsmában. München, 1958)

A megtorlások

„A nemzetközi munkásmozgalomnak is érdeke, hogy a bűnösöket szigorúan felelősségre vonjuk”, és inkább kemény, s ne enyhe ítéleteket hozzunk” – mondta Kádár János. [...]

A bíróságok 1956. november 4-e után az 1963-as amnesztiát követő esztendő végéig 26 ezer 621 embert marasztaltak el politikai perekben. A Legfelsőbb Bíróság (LB) 1962. december 31-ig 215, a katonai bírák 152 személyt ítélték halálra. A 367 halálraítéltebből többen kegyelemben részesültek, az ez időszakban a hóhér kezére juttatottak száma mai ismereteink szerint 341 volt, ám köztük akadtak köztörvényes bűnözők is. 225 emberrel egyértelműen a forradalom miatt végeztek.

A legtöbb halálos elmarasztalást Borbély János hirdette ki: 62 esetben másod-, 3 személynél elsőfokú eljárásban.⁸

„...Ezerhétszázhárom,
Nyolcszáznegyvennyolc és ötvenhat:
Egyszer minden száz évben talpra állunk kínzóink ellen...”
(Faludy György)

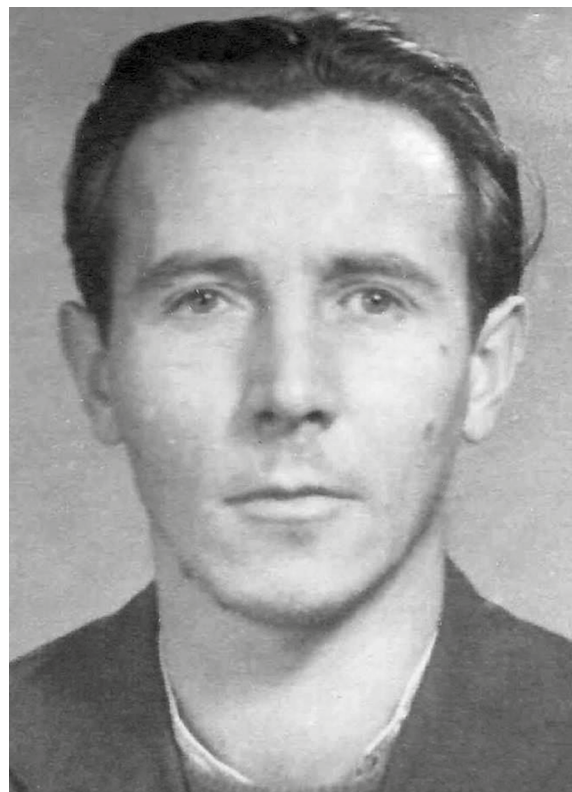
A kivégzett monori mártírokról

KOVÁCS IMRE

(Monor, 1929. 10. 13. – Budapest, 1958. 10. 27.)

„1956. október 28-a után jelentkezett a VII. kerületi Nemzetőrségbe, ahol járőr szolgálatot látott el.

Részt vett a Köztársaság téri partház ostromában, államvédelmi beosztottak letartóztatásában. Társai-val lefegyverezték az Eötvös utcai fegyverraktár őrségét, és nagy mennyiségű fegyvert szereztek. Ő irányította a Fővárosi Villamosvasút Vállalat Akácfa utcai központja elleni támadást, ahol információik szerint ÁVH-sok rejtőztek. November 4-e után is folytatta a fegyveres harcot. A forradalom leverése után röplapokat terjesztett. Annak ellenére, hogy védelmébe vett egy pártfunkcionáriust, mégis a leg-súlyosabb büntetést kapta. Szervezkedés vezetése miatt 1958. október 7-én kivégezték. Élt 29 évet.”⁹

A WESSELÉNYI UTCAI FELKELŐ CSOPORTRÓL

1956. október 28-ától kezdve – miután rádióközleményben felszólították a fiatalokat, hogy csatlakozzanak a szerveződő új forradalmi karhatalomhoz – a VII. kerületi tanácsnál is többen jelentkeztek, hogy segítsenek a rend fenntartásában.

Közülük alakult ki az ún. „Farkas” csoport, akik a Wesselényi utca 49-ben mintegy ötvenen önálló egységet alkottak.

Parancsnokul a 36 éves Kovács Dezső hőszigetelőt választották, helyettese a 27 éves Kovács Imre („Kiskovács”) vasesztergályos és a szintén 27 éves Drbál Ferenc („Mérnök”) építészmérnök lett. A csoportba tartozott a 24 éves Kovács Gáspár lakatossegéd (Kovács Imre öccse) is.

Október 30-án a csoporthoz eljutott a híre, hogy az ÁVH-sok lőnek a Köztársaság téri pártközpont épületéből, és már 120 foglyot őriznek. Az alegységek kivonultak a Köztársaság térre.

Kovács Imre alparancsnok és három társa az egyik Kenyérmező utcai ház emeleteiről lőtték a pártház ablakait, majd a Köztársaság tér és Luther utca sarkán (Luther utca 3.) lévő MÁV tiszti iskola II–III. emeletéről folytatták a harcot.

A pártház győztes ostroma után Kovács Imre segített az épületből menekülő Méhes Lajos pártfunkcionáriusnak. A megmentett pártfunkcionáriustól így búcsúzott: *„Most mi így viselkedtünk veletek, kíváncsi vagyok, hogy ha fordul a kocka, akkor ti hogy bántok velünk.”*

Október 31-én a csoport az Almássy tér 2-ben lévő épület irodahelyiségeibe költözött át. Távollétében a csoport parancsnokát az Almássy

téri bázison belül legfőképpen a „Kiskovács” helyettesítette, tehát gyakorlatilag ő látta el a parancsnoki teendőket. Ő szervezte meg a belső őrséget, a járőrözést, ő fogadta a jövevényeket. Két társa szerint Kovács Imre nagyhangú, fontoskodó, fenyegetőző természetű volt.

A szovjetek újabb beavatkozásának veszélye miatt november 3-án a csoport beköltözött a Royal Szállodába, hogy a Nagykörút egy részét a tőlük telhető maximális mértékben ellenőrizni tudják.

November 4-én – a szovjet támadás megindulása után – Kovács Imre ezt mondta a társainak: *„aki magyarnak érzi magát, az becsületesen harcoljon a forradalom megvédése érdekében.”* Igyekezett felrázni mindenkit, nehogy eluralkodjon a csüggedés. Emellett az óvatosságra is felhívta a figyelmet, mivel bejelentés érkezett egy felkelő haláláról. Más visszaemlékezés szerint a „Kiskovács” szidta a szovjeteket és a kommunistákat, az utóbbiakat árulóknak nevezve. E változat szerint azt is hozzátette, hogy a csoportban is lehetnek árulók: *nehogy „megtűrjünk ilyet magunk között.”*

A következő napokban a Royal–szállónál és környékén igen súlyos harcok folytak.

November 9-én a déli órákban a Royal–szállóba benyomult egy tucatnyi szovjet gyalogsági katona. Kovács Imre néhány társával el tudott menekülni az épületből. Egyik forrás szerint Kovács Imre úgy szökött meg a Royal–szállóból, hogy öccse, Kovács Gáspár, állandóan löve, fedezte.

Ezt követően Kovács Imre Kovács Dezsőhöz csatlakozva – röpcédulagyártással és terjesztéssel – még mintegy tíz napig a politikai ellenállást vállaltotta.

A „Wesselényi” csoport tagjait egy évvel később, 1957 őszén tartóztatták le a nyomozó hatóságok. Többségük felett a Kovács Dezső és társai per keretében a katonai bíróság ítélezett. A Kiss István Gábor őrnagy tanácsa által hozott büntetéseket (1958. június 30.) a jogerősen eljáró Szimler János alezredes tanácsa teljes mértékben jóváhagyta (1958. október 4.).

Kovács Dezsőt, Kovács Imrét, Dóczi Dénest, valamint Modori Sándort halálra ítélték, és 1958. október 7-én kivégezték.¹⁰

1956-ban készült képek
az utcai harcok alatt kitégett Royal Szállodáról

KOVÁCS DEZSŐ ÉS TÁRSAINAK PERÉRŐL¹¹

VII. kerületi fegyveres felkelők

Vádirat száma és dátuma: *B. IX. 400/1958., 1958. április 12.*

Elsőfokú bíróság és tanácsvezető bíró: *Budapesti KB., Kiss István Gábor*

Első fokú ítélet száma és dátuma: *B. 278/1958., 1958. június 30.*

Másodfokú bíróság és tanácsvezető bíró: *MNK LB. KK. Kt., Szimler János*

Másodfokú ítélet száma és dátuma: *Katf. Kt. 747/1958., 1958. október 4.*

... rendű vádlott	Vádlott neve	Első fokú ítélet (év/hó)	Másodfokú ítélet
I.	Kovács Dezső	halál	hh.
II	Kovács Imre	halál	hh.
III.	Dóczi Dénes	halál	hh.
IV.	Kőrösi László	10	hh
V.	Koczka Endre	10	hh.
VI.	Péli Gyula	12	hh.
VII.	Kovács Gáspár	15	hh.
VIII.	Szegi István	éf.	hh.
IX.	Győr Zoltán	15	hh.
X.	Sárosi Béláné	2	hh.
XI.	Varga József	éf.	hh.
XII.	Modori Sándor	halál	hh.
XIII.	Besnyő B. József	fm.	hh.
XIV.	Priska József	12	hh.
XV.	Besenyi Józsefné	3000 Ft	hh.

KÓTÉ SÖRÖS JÓZSEF

(Monor, 1927. 07. 17. – Budapest, 1959. 02. 26.)

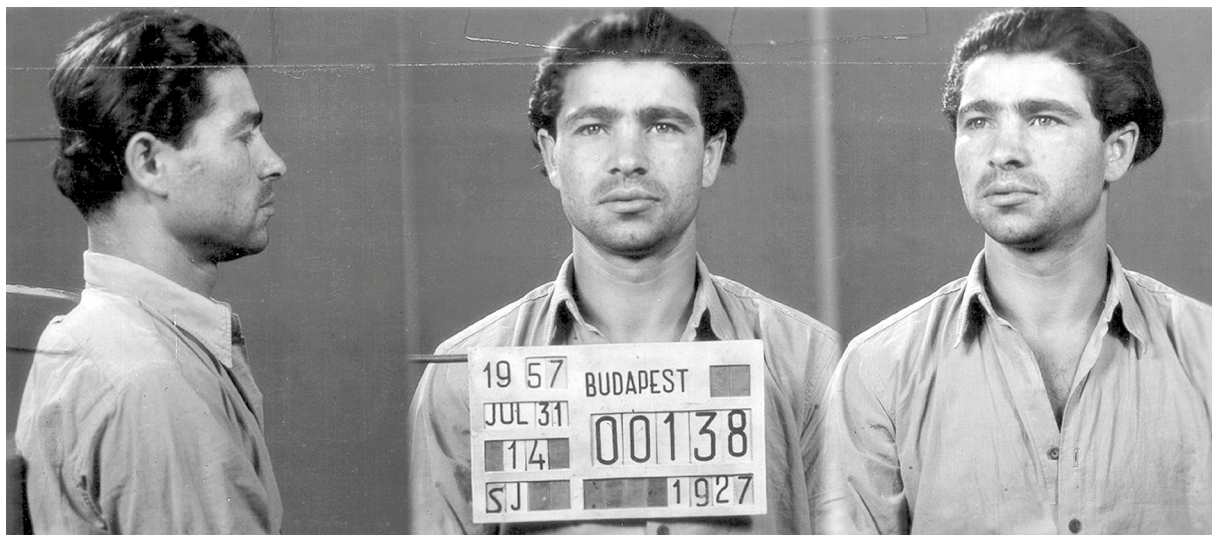
„1927-ben, (Pest m.) született, kilencgyermekes roma családban. Édesapja zenész volt, édesanyja napszámos munkát vállalt. Négy elemiit végzett, majd alkalmi munkásként dolgozott. Később Kiskunfélegyházán a Bányászati Berendezések Gyárában lett szegecselő. Katonaévei (1948–1951) alatt négy hónapot katonai börtönben ült szolgálati vétség miatt. 1952-ben belépett az MDP-be. Monoron lakott. 1953-ban kiváltotta a bádigos és lakatos iparendélyt, és „drótos” vándoriparosként 1000 Ft-os jövedelemmel tartotta el feleségét (1951-ben nősült) és két gyermekét. 1954-ben orgazdaság vádjával 200 Ft-os pénzbüntetésre ítélték.

A bírósági ítélet szerint 1956. október 23-án Monoron nyomban csatlakozott a kirobbant „ellenforradalmi tüntetésekhez”. Ő maga úgy mondta el: a helyi pártszervezethez fordult tanácsért. Néhány nappal később rakodómunkásként segített a Budapestre irányuló élelmiszer-szállításokban. Gyermekkori barátjával, a mindössze hét nappal fiatalabb Tóth Józseffel szinte mindvégig együtt tevékenykedett.

Üllői úti rokonait akarta meglátogatni, így került október 30-án igazoltatás után a Vajdahunyad utcai felkelőkhöz, akikkel hamarosan a Köztársaság térre vonult. A forrásokból nem derül ki, hogy volt-e szerepe a pártház ostromában és az azt követő lincselésben. A november 4-i szovjet bevonulást követően részt vett a harcokban, 5-e estéig. Eközben könnyebb sérülést szenvedett.

Decemberben monori barátaival Ausztriába emigrált. Két hónapig a vonatokon muzsikált és kéregetett. 1957 márciusában a kormány – be nem tartott – amnesztiarendeleete miatt hazajött. 1957. július 18-án letartóztatták, ekkor a felesége a harmadik gyermekkel volt várandós. „Azért kapcsolódtam be a fegyveres [...] csoportba, mert egyet értettem a követelésekkel” – vallotta vizsgálata idején. A „Wittner Mária és társai” per III. rendű vádlottjaként elsőfokon a Tutsek –, másodfokon a Borbély-tanács egyaránt halálra ítélte, és a kegyelmi tanács egyik tagja sem tett kísérletet megmentésére.

1959. február 26-án végrehajtották az ítéletet.”¹²

TÓTH JÓZSEF

(Monor, 1927. 07. 24. – Budapest, 1959. 02. 26.)

„Monoron született 1927-ben, házasságon kívül. Édesanyja alkalmi munkás volt. Miután kijárta a nyolc elemi, a Kertimag Termelő Vállalatnál helyezkedett el segédmunkásként, később a FÜSZÉRT kocsikísérője lett, és ezt az állását megtartotta letartóztatásáig. 1950-ben megnősült, házasságából két gyermek született. Monoron lakott.

1956. október 30-án élelmiszer-rakománnyal érkezett Budapestre, és Kótya Sörös József barátjával (akivel lényegében mindvégig együtt tevékenykedett) egy igazoltatás kapcsán a Vajdahunyad utcai felkelőkhöz csatlakozott. A csoporttal kivonult a Köztársaság térre, de a forrásokból nem derül ki, hogy volt-e szerepe az ostromban, illetőleg a lincselésben. A november 4-i szovjet bevonulást követően részt vett a fegyveres ellenállásban, ő lett a csoport golyószórója, egyszer a légnyomástól összeesett. A harccal 5-e este hagyott fel. Ezen az estén a Conti utcában egy felkelőbázison véletlenül elsütötte a fegyverét, a lövedék azonban szerencsére csak horzsolást okozott a parancsnok lábujján. Viszontagságos hazatérése után felvette a munkát a FÜSZÉRT-nél.

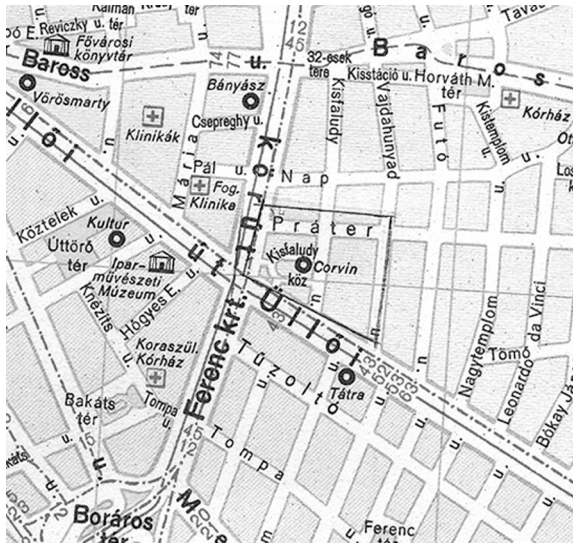
1957. július 18-án letartóztatták. A „Wittner Mária és társai” per IV. rendű vádlottjaként került a bíróság elé. [...] Első és másodfokon egyaránt halálra ítélték, és ezt a döntést a kegyelmi tanács egyöntetűen jóváhagyta. 1959. február 26-án kivégezték.”¹³

1991-ben Tóth Józsefnek a Magyar Köztársaság nevében 1956-os emlékérmet adományozott Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság elnöke

Budapest: a Korvin-köz, a Práter utca és a Vajdahunyd utca környéke.

1956 októberében ezen a területen több fegyveres felkelő csoport is harcolt

A VAJDAHUNYAD UTCAI FELKELŐ CSOPORTRÓL

„Budapesten a VIII. kerületi Vajdahunyd utca 41. számú házra a forradalom kitörése után a házfelügyelő kitett egy vöröskeresztes zászlót, abban bízva, hogy azt a harcoló felek tiszteletben tartják. [...] Október 25-én azonban megjelentek a felkelők, és harcálláspontot alakítottak ki az épületben. Dél előtt még csak öten voltak, estére már körülbelül tizenötre emelkedett a létszámuk. Az óvóhelyeket ágyakkal, szalmaszákokkal rendezték be, amelyeket a közeli munkásszállásról hoztak.

Október 26-án az újabb jövevényekkel kialakult a körülbelül huszonöt főnyi Vajdahunyd utcai csoport, amely a forradalom leveréséig lényegében együtt maradt.

Több nő is tartozott közéjük: Wittner Mária és Havrilla Béláné Sticker Katalin a Corvin közti fegyveres csoportból jött át. [...]

A Vajdahunyd utcai épületének kapuja.

Az eredeti épületet a Corvin Plaza

(Corvin bevásárlóközpont) építésekor lebontották

A fegyverszünet idején, október 30–31-én csatlakozott a csoporthoz két huszonkilenc éves monori férfi: Kóté Sörös József és Tóth József, akik élelmiszer-szállítmányokkal jöttek Budapestre, [...] Kóté Sörös a garázsőrség tagja lett, Tóthra – mivel már letöltötte sorköteles katonai szolgálatát – az egyik golyószóró kezelését bízták.

[Kóté Sörös József és Tóth József a november 4-i szovjet támadás után részt vettek az Üllői út környékén folyó harcokban, majd miután reménytelennek ítélték a további harcot, visszatértek Monorra. A szerkesztők]

Kóté Sörös felvette a kapcsolatot a monori nemzetőrséggel. Nemsokára néhány ismerősével elhatározta, hogy elhagyja az országot. Decemberben a társaság kijutott, és egy ideig a klosteneburgi lágerben időztek, majd vonatokon muzsikáltak, kéregettek. 1957. március elején az amnesztiarendelet hírére Kóté Sörös visszatért Magyarországra.”¹⁴

A Vajdahunyd utcai csoportról készült fénykép

„A [...] képen láthatjuk a csaknem teljes Vajdahunyd utcai csoportot, amelyet egy nyugatnémet újságíró vett fel a felkelőegység bázishelyén (Vajdahunyd utca 41.). A maga nemében páratlan felvétel, amely nagy szolgálatot tett 1957–58-ban a szerveknek. A Wittner Mária és társai perben elítélt vádlottak közül e képen öten szerepelnek. A 24 éves Havrilla Béláné Sticker Katalin gépmunkást (22. sz.) és a 29 éves Kóté Sörös József bádogost (15. sz.) azt követően, hogy Svájcból, illetve Ausztriából 1957-ben hazajött, mind a Tutsek-tanács (1958. VII. 23.), mind a Borbély-tanács (1959. II. 24.) a legsúlyosabb ítélettel sújtotta, kivégezték. (Az e perben szintén kivégzett Tóth József hiányzik a felvételtől). A 19 éves Wittner Mária háztartási alkalmazott (23. sz.) bűntetését csak másodfokon mérsékelték életfogytig tartó börtönbüntetésre, 1970-ben szabadult.”¹⁵

A Vajdahunyd utcai ház udvara

WITTNER MÁRIA ÉS TÁRSAINAK PERÉRŐL¹⁶

Corvin közí fegyveres felkelők

Vádirat száma és dátuma: 1958. Bül. 2123., 1958. május 7.

Elsőfokú bíróság és tanácsvezető bíróság és tanácsvezető bíró: *Főv. Bír. NBT., Tutsek Gusztáv*

Első fokú ítélet száma és dátuma: *Nb. 8046/1958. július 23.*

Másodfokú bíróság és tanácsvezető bíró: *MNK LB. NBT., Borbély János*

Másodfokú ítélet száma és dátuma: *Nbf. 5/1959., február 24.*

... rendű vádlott	Vádlott neve	Első fokú ítélet (év/hó)	Másodfokú ítélet (év/hó)
I.	Wittner Mária	halál	éf.
II.	Havrila Béláné Sticker Katalin	halál	hh.
III.	Kóté Sörös József	halál	hh.
IV.	Tóth József	halál	hh.
V.	fk. Varga János	13	hh.
VI.	Neumann Tivadar	éf.	hh.
VII.	Bertalan Pál szds.	15	10
VIII.	Kludsky Géza	10	hh.
IX.	Máté Ferenc	8	hh.

**WITTNER MÁRIA VERSEI KÓTÉ SÖRÖS JÓZSEFRŐL
ÉS TÓTH JÓZSEFRŐL¹⁷**

„HOLINAK”, KÓTÉ SÖRÖS JÓZSEFNEK: 1959. II. 26.

Négy gyermeket hagytál a földön magad után.
Te mentél, mert kényszerített az erőszakos halál.
Csendben nyugszol most, lelked messze jár,
Felszentelt sírodra örök béke száll.

Sírhantodnál állok, s a távoli múltra emlékezem.

Szeretted az életet, mely dallal volt tele.

Vidámságod a sírig elkísért,
dalaidd az erőszak tépte szét.

Cigány fiú voltál, de kebledben hős magyar szív dobbant.

Szeretted a hazád, szeretted a dalt.

Elnémult ajkadról nem szól már a nóta,
magaddal vitted a sírodba.

TÓTH JÓZSINAK: 1959. II. 26.

Úgy vágták el életed fonalát,
hogy sohasem láthattad őt,
a születendő gyermeked.
Tudtam: ez mindig fájt Neked.

Sok–sok év telt el azóta.

Jeltelen sírodra visszakaptad tisztos neved.

Eljött ő, a kisebbik
kutatva távoli emlékedet.

Szomjasan itta a szót,

két szeme könnyben úszott.

Megfakult fényképed az egyetlen.
mely emlékként itt maradt vele.

*Wittner Mária (jobbra) és Havrilla Béláné, született Sticker Katalin
a Vajdahunyad u. 41. sz. alatti épület udvarán 1956-ban*

WITTNER MÁRIA EMLÉKEI A MONORI MÁRTÍROKRÓL

„Itt bizonyíték nem volt, bizonyítási eljárás meg minek, hiszen amikor lezárták a vádakat, illetve a tanúkihallgatást, Tucsek (vérbíró) azt mondta, hogy a tanúkihallgatásnak vége. [...] Na most Tóth Jóska felállt a teremben, és mondja: kéri a bíróságot, hogy hallgassa ki a tanút, ugyanis ők 30-án éjjel jöttek fel Monorról élelmiszerszállító kocsival, és fent maradtak. Rajta is vannak a csoportképen. Viszont a Köztársaság téri harccal vádolták őket, ami viszont nappal volt. Akkor Tucsek azt mondta: már semmiféle tanút nem hallgatnak ki, le van zárva. Erre Tóth Jóska mondja: „Nem igazságos a népbíróság!” Tucsek: „Hogy meri ön a népbíróságot rágalmazni?!” Aztán két másodperc, és a bírói pulpitus tetején, Tóth Jóska fönt termett az asztalon. Behúzott Tucseknak, és szétvert az ülnökök között. Tucsek másnap kék monoklival jött be, de abban a pillanatban felhördült a tárgyalóterem. Tóth Jóskát egy idő után két lábbilincsbe rakták, majd leültettek bennünket az első sorba, és akkor Tucsek mondta: „Addig a vádlottak itt ülnek, míg az ügyészégi folyosót kiürítik.” És mi fél órát ültünk ott, hogy ürítsék a folyosót, nehogy tanúja legyen a dolgoknak. Aztán fölvittek bennünket, és akkor „telefonáltak” a srácok a radiátoron, hogy nyugodjatok meg, előlről kell kezdeni a tárgyalást, mert az incidens befolyással lehet az ítéletre. Tehát másik bíró fogja tárgyalni. Másnap lementünk. Na, ki van ott? Tucsek. Mondja, hogy az első sort hagyják szabadon, és a második sorba kezdték ültetni a vádlottakat, hogy ne forduljon elő, ami tegnap történt. Utána ki is végezték Tóth Jóskát. Soha nem láthatta meg a fiát, aki akkor született meg, amikor bekerült a börtönbe.”¹⁸

„A rabszállítóban egyetlenegyszer szólalt meg a Tóth Jóska, hogy soha nem látom többé a gyerekeimet. Akit addig sem látott, mert börtönben volt már, mikor született.”¹⁹

„Nagyon készültem a temetésre. A temetőkapuban láttam meg először a felhívást, hogy lehet újratemetetni a halottakat. 1956-ban Lambrecht Miklós a Péterfy Sándor utcai kórház mentőseinek volt a vezetője. Írtam neki egy levelet, hogy szeretném eltemettetni egyik társamat, Sticker Katit, akinek nincs hozzátartozója. [...] 1989. május elején összehívtak bennünket a Corvin tér 2.-be. Ott volt Fónay Jenő, Maléter Jutka és még jó néhányan, akik el akarták temettetni szeretteiket. Megkérdeztem, hogy Tóth József és Kóté Sörös József hozzátartozói jelentkeztek-e a temetésre? Azt a választ kaptam, hogy nem. Ekkor én azt kértem, hogy még ezt a két társamat is eltemettetném. Így temettettem el mind a három társamat.”²⁰

Kovács Imre János, Tóth József és Kóté Sörös József sírja

Az 1956-os forradalom és szabadságharc Monorral kapcsolatos eseményeinek kronológiája. Összeállították a Dr. Borzsák István Városi Könyvtár és helytörténeti kiállítás dolgozói (Hajdú Zoltánné, Tolnai Eszter, Uherkovich László)

1956

Október 23.

- 60 évvel ezelőtt, 1956. október 23-án a fővárosi tüntetéssel kezdődtek azok az események, amelyek előbb forradalomba, majd szabadságharcba torolltak, és az egész országra áttérjedtek, végül a szovjet hadsereg segítségével leverték. A budapesti eseményekben aktívan többen is részt vettek a monoriak közül.¹

- Fónyad Ernő a műegyetemi nagygyűlésen az Auditorium Maximumban elszavalja ünnepi versét.²

Október 24.

- Tóth László József ipari tanuló, monori lakos, Budapest IX. kerületében a Lenhossek utca 42. szám előtt egy mentőkocsiból kilépve lövési sérülést szenved és életét veszti.³

Október 25.

- Monoron a délutáni órákban kezd mind nagyobb tömeg összegyűlni, mely hamarosan már 800–1000 főre duzzad. A tüntetők között jegyezzük Brabander István Gyula, Szikora Sándor, Rendek József, Bicskei Ferenc, Somodi Gábor, Mucsi József, Magyarosi Lajos, Kelemen Tibor, Gál László és Bara Gábor nevét. Közfelkiáltással megválasztják Dr. Rabár Pált, Dózsa

Jánost, Gál Lászlót, Gaál Ferencet, Kispál Károlyt, valamint Maróthy Jánost a Nemzeti Bizottság tagjainak. Követelik a politikai foglyok szabadon bocsátását, ám ezt a börtönparancsnok – egyelőre – megtagadja. A tömeg leszedi a tanácsháza épületéről a vörös csillagokat és a népköztársasági címert. A Járási Pártbizottság épületéről Brabander leveri a csillagot, amit a tömeg összetapos. Ezután a Községi Pártbizottság épületéről is eltávolítják a csillagot, és egy nemzeti színű zászlót tűznek ki helyette. A tömeg ezután elindul a Kossuth Lajos utca sarkán álló szovjet hősi emlékmű felé, ami körülbelül 3–4 méter magas volt. Ledöntik, majd a MÁVAUT kirendeltség mellett lévő szovjet emlékműhöz mennek, amely betonból készült, másfél méter magas és másfél méter széles volt. Előbb autóbuszokkal próbálják ledönteni, majd kalapácsokkal esnek neki. Az események láttán a monori járási pártbizottság segítséget kér a ceglédi 2437. számú alakulattól. A helyszínre érkező Bálint Sándor százados parancsára levegőbe lőtt sortűzzel oszlatják szét a tömeget.

¹ Idézet Németh László Az 1956-os forradalom és szabadságharc című cikkéből In: Monori Strázsa, 2006. október 31. – 8. p.

² Reformátusok Lapja, 2006. október 22.

³ In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 241. p.

A helyszínre érkező Bálint Sándor százados parancsára levegőbe lőtt sortűzzel oszlatják szét a tömeget. Később a lakosság képviselői tárgyalnak a századossal, kifejezve, hogy csak a szovjet emlékművet szeretnék lebontani, melyet a százados engedélyez.^{4 5 6 7 8}

- Ősszel az I. számú Általános Iskola életében két hét kiesést okoznak a forradalmi események. Két hétig szünetel az úttörő élet is. Az év végén ismét megindul az úttörőpróbázásra való felkészülés.⁹

- Budapesten a Kossuth téri sortűzben életét veszti Batka Ferenc lelkész, aki a Monor–Kistemplomi Református Egyházközségben teljesít szolgálatot. 25-én orvoshoz indul, útja az Országház mellett vezet el, ahol hatalmas tömeg tüntet. Batka megnézi és meghallgatja az eseményeket. Közben az Apró Antal által vezetett karhatalmista különítmény a Földművelésügyi Minisztérium tetejéről sortűzet zúdít a tömegre. A mintegy ezer halott egyike Batka Ferenc is.^{10 11}

Október 26.

- A monori tüntetés a bíróság előtt folytatódik. A járásbíróság elnöke végül utasítja a börtönparancsnokot, hogy ne csak a politikai, hanem az összes foglyot szabadon engedjék. Mikor a rabok kijönnek, az egyikük a börtön előtt elszavalja a Nemzeti dalt. A honvédség megváltozott magatartására és a tüntetők katonák iránti szimpátiájára utal, hogy az utasítás végrehajtásának ellenőrzésére a börtönbe irányított küldöttség tagja volt két helyi lakoson kívül egy honvéd százados és két hadnagy is. A járási rendőrkapitányságról az egyenruhás rendőrökön kívül mindenkit hazaküldenek.¹²

- A monoriak felkeresik Dr. Rabár Pál, Vörös Hadsereg út 33. szám alatt lakó ügyvédet és megkérlik, hogy mondjon beszédet az egybegyűlt tömegnek. Az ügyvéd beszédet mond, melyben nyugalomra inti a jelen lévőket. Hogy a vezetés szervezett legyen, a városon belül nemzeti bizottságot hoznak létre. A javasoltak nevét mikrofonon közlik a tömeggel, akik el is fogadják a tagokat. Elnöknek Rabár Pált választják. A bizottság alakuló gyűlésén is ő mond beszédet.^{13 14}

- A centenáriumi emlékműnél tüntetést tartanak. Hangosbeszélőn beszédek hangzanak el és megtörténik a 16 pont felolvasása is. A népgyűlésen megválasztják a forradalmi bizottság tagjait.^{15 16}

Október 27.

- Dunapentelén a tüntető tömeg a hadkiegészítő parancsnokság épülete elé vonul. A tisztek tüzet nyitnak és kézigránátokat dobnak a tömegbe. A konfliktus során koponyalövéssel életét veszti Miczkó Sándor monori születésű gépkocsivezető is.^{17 18}

⁴ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 133. p.

⁵ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp.: 2006. – 166. p.

⁶ Sortűzek 1956 / szerk. Kahler Frigyes – Lakitelek: Antológia Kiadó, 1993. – 12. p.

⁷ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp.: 2006. – 167. p.

⁸ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 133. p.

⁹ Monor története 1173–1983 / összeáll. Monori Für Dezső – Monor, 1984. – 39. p.

¹⁰ Negyven prédikátor II. / írta és kiadta: Papp Vilmos – 174. p.

¹¹ Egy (majdnem) elfelejtett monori lelkészálldozat: Batka Ferenc In: Monor Újtelepítésű Erdő: Monori–Kistemplomi Református Egyházközség időszaki lapja, VI. évf. 5. szám, 2008. október – 3. p.

¹² A vidék forradalma, 1956 II. köt. / szerk. Szakolczai Attila – Bp.: 1956-os Intézet – Budapest Főváros Levéltára, 2006. – 274. p.

¹³ Október 27. In: A vidék forradalma, 1956 II. köt. / szerk. Szakolczai Attila – Bp.: 1956-os Intézet – Budapest Főváros Levéltára, 2006. – 290. p.

¹⁴ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp.: 2006. – 166. p.

¹⁵ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 133. p.

¹⁶ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 133. p.

¹⁷ In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 183. p.

¹⁸ Internetes forrás: www.konfliktuskutato.hu: Társadalmi Konfliktusok Kutatóközpont, Dunapentele (Sztálinváros) 1956. október 25–27

- Monoron a járási tanács elnökhelyettese a járási Hazafias Népfront (HNF) keretein belül, hogy a hatalom továbbra is megbízható emberek kezében maradjon, kezdeményezi a járási nemzeti bizottság megalakítását.¹⁹

Október 28.

- Magócsi István református teológus hallgatót Budapesten a Lónyay utca 41. szám előtt civilek menekítése közben jobb combján lövés éri. Egy időse asszonyt kísértek haza vöröskeresztes lobogóval, aki a kijárási tilalom elől menekült a Teológia épületébe. (Aki sötétedés után az utcán volt, arra az orosz katonaság és a karhatalmisták szó nélkül tüzeltek.) Miután az asszonyt hazakisérték, majd kiléptek az utcára (nemzetközileg tiltott) „dum–dum” golyókkal lövéseket adtak le rájuk. A robbanógolyóktól társa a helyszínen életét vesztette, Magócsi fél lába leszakadt, a Rókus kórházba szállították, ahol másnapra elvérzett.^{20 21 22}

- Kovács Imre monori születésű segéd munkás a rádió felhívására jelentkezik nemzetőrnek a VII. kerületi rendőrkapitányságon. Fegyveres járőrszolgálatra osztják be.²³

- Monoron a járási tanács végrehajtó bizottsága olyan határozatot hoz, hogy kommunistákból és a Hazafias Népfront tagjaiból olyan bizottságot hoz létre, „mely bizottság simán le fogja vezetni, illetve meg fogja akadályozni az ellenforradalom romboló munkáját”. A bizottság megalakul, elnöke a kezdeményező Gronszi János tanácselnök-helyettes lesz.²⁴

- A monori utcákon kommunista ellenes falragaszok jelennek meg, és követelik a végleges nemzeti bizottság megválasztását kommunista érzelműek nélkül.²⁵

Október 29.

- Budapesten Kovács Imre csapata átköltözik a Wesselényi utca 49-be, majd az Almássy tér 2-be, egyben megszüntetik a csapat nemzetőri jellegét, a későbbiekben karszalagot sem használnak. Felveszik a kapcsolatot Solymosi János alezredessel, a VIII. kerület katonai parancsnokával. Az ő vezetésével a BM raktárából nagy mennyiségű fegyverhez és egyéb katonai felszereléshez jutnak. Kovács Imre a csapat parancsnokhelyettese lesz.²⁶

- Kótya Sörös József a vele egy perben elítélt Tóth Józseffel a Vöröskereszt által összegyűjtött élelmiszert szállít Budapestre. A két teherautónyi bort és élelmet a kórházakba viszik. Ekkor találkoznak a Vajdahunyad utcai fegyveres csoport néhány tagjával, akik rábeszélik őket, hogy csatlakozzanak a felkelőkhöz. Fegyvert kapnak és részt vesznek az utcai harcokban, valamint járőr- és őrszolgálatot teljesítenek.²⁷ Tóth József egyik járőrszolgálatán során előállít két ÁVH-s tisztet. A bíróság a Köztársaság téri partház ostromában való részvétellel is megvádolja őket, de ezt nem tudják bizonyítani.²⁸

- Rabár Pál őrizetbe kerül.²⁹

¹⁹ Németh László: Az 1956-os forradalom és szabadságharc monori eseményei és mártírjai In: Monori Strázsa, 2006. október 31. – 8. p.

²⁰ In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 176. p.

²¹ Reformáció : Református országos hetilap, 1956. november 4. In: 1956 sajtója / Nagy Ernő – Tudósítások Kiadó, 1989.

²² Negyven prédikátor II. / írta és kiadta: Papp Vilmos – 173. p.

²³ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk. Hegedűs B. András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 120. p.

²⁴ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 167. p.

²⁵ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 133. p.

²⁶ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk. Hegedűs B. András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 120. p.

²⁷ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk. Hegedűs B. András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 154. p.

²⁸ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk. Hegedűs B. András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 154–155. p.

²⁹ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 167. p.

Október 30.

- Kovács Imre részt vesz a Köztársaság téri párház ostromában. Az épület elfoglalása után védelmébe veszi Méhes Lajos pártfunkcionáriust, akit ő kísér el közelben lakó sógorához. Később igyekszik megakadályozni a fosztogatást, ám mikor ez nem sikerül, teherautót szereznek és a párház felszereléséből két teherautónyt szállítanak a Péterfy Sándor utcai kórházba. A következő napokban ÁVH-s tisztek felkutatásában és házkutatásokban vesz részt.³⁰
- Monoron Gaál Ferenc rendőr főhadnagy irányításával 40 taggal megalakul a helyi nemzetőrség. Az ÁVH volt tagjait lefegyverzik és a lakosságnál lévő fegyvereket összegyűjtik.³¹
- A községi küldöttekből álló, Páter Jenő által levezetett járási értekezleten visszahívják a forradalmi bizottság addigi vezetőjét, Gronszki János vb–elnökhelyettest. A Monori Járási Nemzeti Bizottság elnökének Szente Lászlót választják. Határozatot hoznak a kommunistáknál lévő fegyverek összeszedésére, valamint a kommunisták őrizzetbe vételére és elbocsátására munkahelyeiről. A nemzetőrség felfegyverzését a tápiószecsői katonai raktárból hajtják végre.³²

Október 31.

- Monoron megalakul az Ideiglenes Nemzeti Tanács. Szemerey Iván nemzetőrparancsnok–helyettes vezetésével öt nemzetőr és öt katona megy ki fegyveresen autóval Gomba községbe Nagy József ÁVH–s hadnagy lakására, akit a tanácsháza udvarán tettelegesen bántalmaznak.³³

November 1.

- Kiszabadítják a börtönből Kőtelepi Lajos, későbbi monori lakost, akit 1955–ben ítélték 8 év letöltendő büntetésre a rendszer elleni szervezkedés, rőpcédulák gyártása, robbanóanyagok és lőszer gyűjtése miatt. Célja ezzel az eljövendő rendszer-váltás segítése volt.³⁴
- Monoron eltemetik Magócsi Istvánt. A szertartást Főnyad Dezső végzi, aki a halotti anyakönyvi kivonatba a következőket írja: *„Igaz fiam és lelki gyermekem volt a hitben. Sok ígéret volt benne a számunkra. Lényegében Isten láthatóvá tette az Ő igéjét: Boldogok, akiknek szívük tiszta, mert ők Isten országát meglátják.”*³⁵
- Lengyel Sándort Budapestről a Pest megyei FKGP küldötte keresi fel, hogy kezdje el a párt szervezését. Az alakuló ülést november 4–re tűzik ki. Beszél a koalíciós pártok vezetőivel is, hogy ők is alakítsanak pártot (SzDP, NPP, MKP). Két gyűlést szervez: Monoron a Gazdakörben és Nyáregyházán a tanácsháza udvarán.
- Külön nyomozócsoportot állítanak fel a nemzetőrségen belül, melynek vezetője Mátyás Ferenc, volt csendőrtiszt–helyettes. A nemzetőrséget hármastagozódással állítják fel, a tagozatokat a katonák, a rendőrök és a polgári személyek alkotják.

³⁰ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk.

Hegedűs B. András – Bp. : 1956–os Intézet, 1996. – 120. p.

³¹ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 134. p.

³² 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 134. p.

³³ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 134. p.

³⁴ Internetes forrás, www.rakosmente.hu :

Rákosmente honlapja, 1956–os emléklapok

³⁵ Vereszi János: Tiszta szívvel In: Monori Hírlap 1991. október 22.

A katonák parancsnoka Bálint Sándor honvédszá-
zados, a rendőröké Gaál Ferenc és Csorba N., a
nemzetőröknek pedig Maróthy János. A nemzetőr-
ségnél Bara József a szolgálatvezető, míg a kato-
náknál Szappanos István hadnagyvezető tölti be ezt
a szerepet.³⁶

November 2.

- Kovács Imre irányítja a Fővárosi Villamosvasút
Vállalat Akácfa utcai központja elleni támadást,
ahol információik szerint ÁVH-sok rejtőztek.³⁷
- Monoron Sente László a nemzeti bizottság vég-
leges választó ülésén beszédet mond.³⁸

November 3.

- Budapesten november 4-re virradóra Kovács Imre
vezetésével lefegyverzik az Eötvös utcai katonai
fegyverraktár őrségét, ahonnan jelentős mennyiségű
fegyvert és egyéb katonai felszerelést szereznek.³⁹
- Monoron Lengyel Sándor a járási FKGP szervező
gyűlésen ismerteti a pártok helyzetét. Az FKGP
működhet, az MDP helyett az MSZMP kezdi meg a
szervezést.⁴⁰

November 4.

- Kovács Imre megnövekedett tűzerejű csapata
átteszi a székhelyét a Royal Szállodába. Itt részt
vesz a védelem megszervezésében, majd november
4-e után egyik irányítója a védekező harcoknak,
melyek során jelentős veszteségeket okoznak a
szovjeteknek.⁴¹
- Kóté Sörös József a combján megsebesül az
Üllői úti harcban. A kilátástalannak bizonyuló
küzdelmet feladva hazatér a családjához, majd
Ausztriába menekül.⁴²

• Tóth József egyik szervezője annak a támadásnak,
melynek során kilőnek egy szovjet lőszerszállító
kocsit, és lelövik az azt kísérő páncélkocsiban ülő
katonákat.

• Kőtelepi Lajos jelentkezik a Nemzetőrségbe, a
Fodrászszövetkezeti Csoportba kerül. Fegyverzetük
néhány kézigránátból, dobtaras géppisztolyból és
Molotov-koktélből áll. Céljuk a Pest felé tartó orosz
egységek feltartása és a belvárosban harcoló csa-
patok támogatása. Részt vesz egy szovjet ponyvás
teherautó és a kísérő páncélkocsi elleni tűzharcban.
Később a bíróságon vállalja, hogy lövéseket adott le.
Mivel a helyszíni szemle során nem tudják bizonyítani,
hogy valóban ő lőtte-e le valamelyik orosz katonát,
ítéletét másodfokon halál helyett életfogytiglani
börtönbüntetésre változtatják. Az 1970-es években
szabadul.⁴³

• A szovjet támadás hírére több Pest megyei
településen felkészülnek a védelemre, megerősítik a
nemzetőrséget, fegyvereket osztanak a lakosságnak,
több helyen tüzelőállást építenek. Kora reggel a
tápiószecsi tűzér fegyverbázishoz többek között
Monorról is érkeznek polgári személyek, ahonnan –
kihasználva, hogy az őrszemélyzet zöme hajnalban
megszökött – több száz kézfegyvert visznek el.⁴⁴

³⁶ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 134. p.

³⁷ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk.

Hegedűs B. András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 120. p.

³⁸ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 134. p.

³⁹ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk.

Hegedűs B. András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 120. p.

⁴⁰ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 134. p.

⁴¹ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk.

Hegedűs B. András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 120. p.

⁴² 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk.

Hegedűs B. András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 154. p.

⁴³ Internetes forrás, www.rakosmente.hu : Rákosmente
honlapja, 1956-os emléklapkett

⁴⁴ A vidék forradalma, 1956 II. köt. / szerk. Szakolczai Attila – Bp. :
1956-os Intézet – Budapest Főváros Levéltára, 2006. – 296. p.

- A Monori Magtermelő Vállalat igazgatójánál fegyvereket keresnek. Ennek során több lövés dördül el, ezek kárt vagy személyi sérülést nem okoznak.⁴⁵
- Sente László volt főispán a Monori Magyar Munkástanácsának elnöke lesz.⁴⁶

November 5.

- Pintér Mihály monori születésű villanszerelő Komlón a Fürst utcában egy szovjet támadás során tűzharcban koponyalövést kap és életét veszti.⁴⁷

November 6.

- Tóth József a kilátástalan küzdelmet föladva Budapestről hazatér a családjához.
- Falus Károly monori születésű fotóriporter Budapesten a VIII. kerületben a Kisfaludy köz 4. számnál aknaszilánk miatt életét veszti.⁴⁸

November 7.

- A Royal-szállóban az épület felgyulladása után Kovács Imre és csapata kénytelen feladni a fegyveres ellenállást. Kovács Dezső vezetésével a Honvéd Kórházban keresnek menedéket. Itt még tíz napon át röplapokat fogalmaznak és terjesztenek, majd a csoport beszűnteti tevékenységét.⁴⁹

November 8.

- A Farkasréti temetőben örök nyugalomra helyezik Batka Ferenc monori lelkészét.⁵⁰ A család tíz napig nem tudta, mi történt a fiukkal. Batka fiútestvére, aki orvostanhallgató volt, valamint egy kecskeméti volt osztálytársa bejárták az összes helyet, ahol lehetett, végül az Új köztemetőben fedezik fel a holttestet. Mivel a család Budán lakik, átviszik a Farkasréti temetőbe.⁵¹

November 9.

- Monoron a Sente László vezette járási nemzeti bizottság a tanácsi dolgozók e napi visszatéréséig tartja kezében a vezetést.⁵²

November 12.

- A monori járási nemzeti bizottság tagjai jelen vannak a vb-ülésen, ahol Sente László a rend megelőbbi helyreállítását nevezi a legsürgetőbb feladatnak. A vb elnöke hozzá hasonlóan dicsőséges forradalomról beszél, és megdicséri a nemzeti bizottság vezetőit a közellátás zavartalansága érdekében kifejtett munkáért. A nemzeti bizottság tagjai december elejéig rendszeresen megjelennek a járási vb-üléseken, segítik munkáját, és a tanácselnök még december elején is a további együttműködésre kéri őket. Sente november folyamán közreműködik abban, hogy a nemzetőrség a rendőrség felügyelete alá kerüljön, és segítséget nyújt ahhoz is, hogy a község dolgozói megelőbb felvegyék a munkát.⁵³

⁴⁵ Adatok az '56-os forradalom Pest megyei történetéhez / Böör László – Bp.: TIT Teleki László Ismeretterjesztő Egyesület, 1997. – 72. p.

⁴⁶ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 135. p.

⁴⁷ In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 205. p.

⁴⁸ In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 115. p.

⁴⁹ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk.

Hegedűs B. András – Bp.: 1956-os Intézet, 1996. – 120. p.

⁵⁰ Batka Ferenc 1929–1956: Egy (majdnem) elfelejtett 1956-os forradalmi lelkészálldozat

⁵¹ Kovács Bálint: Egy (majdnem) elfelejtett 1956-os forradalmi lelkészálldozat: Batka Ferenc In.: Confessio., 31. évf. 2007. 2. – 5. p.

⁵² A vidék forradalma, 1956 II. köt. / szerk. Szokolczai Attila – Bp.: 1956-os Intézet – Budapest Főváros Levéltára, 2006. – 304. p.

⁵³ A vidék forradalma, 1956 II. köt. / szerk. Szokolczai Attila – Bp.: 1956-os Intézet – Budapest Főváros Levéltára, 2006. – 304–305. p.

December 2.

• Monorierdő közelében a 4-es számú főúton egy szovjet katonai gépkocsi elüti Dézsi László budapesti lakost, aki motorkerékpárjával Cegléd felé halad. Dézsit súlyos sérülésekkel az István kórházba szállítják, ahol rövid idő múlva meghal.⁵⁴

December 7.

• Monoron további feladatok megtárgyalására ismét összeül a vb, a nemzeti bizottság részéről Granszki (Gromszki?) János vb-elnökhelyettes ellen merülnek fel kifogások.⁵⁵

December 31.

• A monori nemzeti bizottság és a nemzetőrség december 31-ig tevékenykedik.⁵⁶

Valószínűleg ebben az évben (1956-ban)

• Buzsik Pál Kecskemét Pacsirta utca 1. szám alatti lakos Monoron életét veszti.⁵⁷

1957

Március

• Kótye Sörös József az amnesztiarendelet hírére a magyar követség segítségével visszatér Magyarországra.⁵⁸

Július 17.

• Letartóztatják Kovács Imrét.⁵⁹

Július 18.

• Letartóztatják Kótye Sörös Józsefet és Tóth Józsefet.⁶⁰

Ebben az évben

• Bara Gábor monori nemzetőr parancsnok internálva volt 1957. február 28-tól október 16-ig, rendőri felügyelet alatt állt 1958-ban.⁶¹

• Sente István bérelszámoló, a Monori Magtermelő Vállalat munkástanács elnöke hat hónapot tölt közbiztonsági őrizetben.⁶²

• Nyáron több monori nemzetőr ellen emelnek vádat, mert a Monori járás több községében sértegették és bántalmazták a párttagokat. (Pl. Gombáról ÁVH-s tisztet vittek be Monorra és közben bántalmazták).

A bírósági ítéletek meglehetősen súlyosak:

– Szemerey Iván műszaki rendező 9 évet kap,
– Misztli László villanyhegesztő 10 év börtönbüntetést kap,

– további két vádlottat ítélnék 2–3 év börtönre.⁶³

• Maróthy János, a monori járási nemzeti bizottmány tagja internálva volt 1957. március 10-től december 10-ig.⁶⁴

• A Pest Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya eljárást indít több monori pedagógus ellen. Lengyeli József (írásbeli megrovás), Borbás Ottó, Sente László, Tóth Sándorné (elbocsátás, felmondás), Ráday Rezsőné (áthelyezés) és Balogh Gyula és Csák András (függő ügy).⁶⁵

⁵⁴ Adatok az '56-os forradalom Pest megyei történetéhez / Böör László – Bp.: TIT Teleki László Ismeretterjesztő Egyesület, 1997. – 72. p.

⁵⁵ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp.: 2006. – 74. p.

⁵⁶ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 135. p.

⁵⁷ Az ellenforradalom elleni harcok során Kecskeméten elesettek teljes névsora In: Petőfi népe : Politikai napilap, 1957. január 27.

⁵⁸ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk. Hegedűs B. András – Bp.: 1956-os Intézet, 1996. – 154. p.

⁵⁹ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk. Hegedűs B. András – Bp.: 1956-os Intézet, 1996. – 119. p.

⁶⁰ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk. Hegedűs B. András – Bp.: 1956-os Intézet, 1996. – 154. p.

⁶¹ Forradalmi bizottsági elnökök, alelnökök, nemzetőrparancsnokok Pest megyében In: Pest Megyei Hírlap 1993. október 25.

⁶² Németh László: Az 1956-os forradalom és szabadságharc monori eseményei és mártírjai 2. rész In: Monori Strázsa, 2006. november 30. – 8. p.

⁶³ Adatok az '56-os forradalom Pest megyei történetéhez / Böör László – Bp.: TIT Teleki László Ismeretterjesztő Egyesület, 1997. – 72–73. p.

⁶⁴ Forradalmi bizottsági elnökök, alelnökök, nemzetőrparancsnokok Pest megyében In: Pest Megyei Hírlap 1993. október 22.

⁶⁵ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp.: 2006. – 117. p.

1958

Június 30.

- A Budapesti Katonai Bíróság Kiss István Gábor hadbíró őrnagy vezette tanácsa szervezkedés vezetése és gyilkosság vádjával első fokon halálra ítéli Kovács Imrét.⁶⁶

Július 23.

- A Fővárosi Bíróságon Tutsek Gusztáv tanácsa első fokon halálra ítéli Kóte Sörös Józsefet és Tóth Józsefet.^{67 68}

Október 4.

- A Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiumának Szimler János hadbíró alezredes vezette külön-tanácsa másodfokon jogerőre emeli Kovács Imre halálos ítéletét.^{69 70}

Október 7.

- Kovács Imre kötél általi halált hal.⁷¹

Ebben az évben

- Bara Gábor rendőri felügyelet alatt van.⁷²
- Dósa János kertészt, a Nemzeti Bizottság elnökét – 1958. április 3-tól 1958 végéig – 8 hónapra internálják.⁷³

1959

Február 24.

- A Legfelsőbb Bíróságon Borbély János tanácsa másodfokon halálra ítéli Kóte Sörös Józsefet.⁷⁴

Február 26.

- Kóte Sörös József és Tóth József kötél általi halált hal.⁷⁵

1991

Október 23.

- Tóth Józsefnek a Magyar Köztársaság nevében 1956-os emlékermet adományoz Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság elnöke.⁷⁶

1997

Október 23.

- Gulyás László lelkipásztor a Nagytemplomi Református Egyháznál leleplezi a Magócsi István tiszteletére elhelyezett emléktáblát.⁷⁷

2001

Október 23.

- A református templom oldalánál felavatják Czibor Éva szobrászművész '56-os emlékművét az áldozatok és meghurcoltak emlékére.

⁶⁶ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk. Hegedűs B. András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 119. p.

⁶⁷ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk. Hegedűs B. András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 154. p.

⁶⁸ 1956 mártírai : 225 kivégzett felkelő / Eörsi László – Rubicon-könyvek, 2006 – 105. p.

⁶⁹ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk. Hegedűs B. András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 119. p.

⁷⁰ 1956 mártírai : 225 kivégzett felkelő / Eörsi László – Rubicon-könyvek, 2006 – 59. p.

⁷¹ In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 279. p.

⁷² Forradalmi bizottsági elnökök, alelnökök, nemzetőrpáncsnokok Pest megyében In: Pest Megyei Hírlap 1993. október 25.

⁷³ Forradalmi bizottsági elnökök, alelnökök, nemzetőrpáncsnokok Pest megyében In: Pest Megyei Hírlap 1993. október 25.

⁷⁴ 1956 mártírai : 225 kivégzett felkelő / Eörsi László – Rubicon-könyvek, 2006 – 58. p.

⁷⁵ In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 279. p.

⁷⁶ Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben 3. / kiad. a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa. [Budapest] [Magy. Népközt. Min. Tan.], [1957] (Egyetemi ny.). 144 p. + oklevél másolat

⁷⁷ Október 23-ról képekben In: Monori Strázsa 1997. október 27. 4. p.

2007

Október 23.

- Az ünnepi megemlékezés részeként emléktáblát avatnak Batka Ferenc tiszteletére a Református Újkollégiumban Kecskeméten. Batka itt végezte el a református elemi iskolát és a gimnáziumot.⁷⁸

2009

November 4.

- A monori Református Kistemplomnál emléktáblát avatnak Batka Ferenc lelkes emlékére.⁷⁹

⁷⁸ '56-os hősnek avattak emléktáblát In.: Kecskeméti lapok
2007. október 31. – 3. p.

⁷⁹ Meghívó megemlékezésre és emléktábla avatására
2009. november 4-re

Monori szovjet emlékművek az ötvenes években

Monor központjában az ötvenes években két szovjet emlékmű is állt. 1956 forradalmi napjaiban mindkét emlékművet megrohamozta a népharag.

„A tiszti emlékművet, amelyik az evangélikus templom közelében állt, sikerült ledönteni. [...] A másik – szovjet legénységi – emlékművet (ami kb. a katolikus templom előtt, az akkori buszfordulónál állt) rendkívül masszív alépítménye miatt nem sikerült lerombolni, csak megrongálni.”²¹

Szovjet tiszti emlékmű az evangélikus templom előtt

Szovjet legénységi emlékmű a katolikus templommal szemben, az ún. „bazársor” előtt a buszfordulónál

Az 1956-os forradalmi eseményekben részt vett, monori kötődésű személyek névsora Összeállították a Dr. Borzsák István Városi Könyvtár és helytörténeti kiállítás dolgozói (Hajdú Zoltánné, Tolnai Eszter, Uherkovich László)

Bálint Sándor: Honvéd százados. A ceglédi 2437. számú alakulat tisztje, akiket Monorra vezényelnek a forradalmi események miatt. Az ő parancsára a levegőbe lőtt sortűzzel oszlatják szét a tömeget október 25-én, majd ő engedélyezi a szovjet emlékmű lebontását. Később a monori nemzetőrségen belül a katonák parancsnoka lesz.⁸⁰

Balogh Gyula: A Kossuth Lajos Általános Iskola tanára. 1957-ben a Pest Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya szerint függő ügye van.⁸¹

Bara Gábor: 1956. október 25-én a monori főtéren összegyűlt tömeg tagja, vezető egyéniség. Követelik a tanácsvezetők leváltását. A Nemzetőrség parancsnoka. A Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja. Volt csendőr. Lakatos. 1957. február 28-tól október 16-ig internálták, rendőri felügyelet alatt állt 1958-ban.⁸²

Baranyi Ferenc: A Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja. Monor, Kossuth Lajos út 44. szám alatti lakos. Volt főjegyző Monoron és Nyáregyházán. MÁV alkalmazott. Titkár a Járási Nemzeti Bizottmányban. Magukhoz veszik a járási tanács közigazgatási hatáskörét, a hivatali bélyegzőket, kulcsokat, a korábbi dolgozókat felülvizsgálják, közülük 3-4-et

tartanak meg. November 2-án a járás községeiben lévő nemzeti bizottságok tagjaiból járási szintű gyűlést hoz létre, melyen ő tartja a beszédet. Ennek fő pontjai az anyakönyvvezetés, az élelmezés, és a nemzetőrség. Az anyakönyvvezetést csak szakemberek, tehát volt főjegyzők, jegyzők végezhetik. A nemzetőrséget mindenhol létre kell hozni, a rendőröket megbízhatóságuk miatt felül kell vizsgálni. 4 év börtönbüntetésre ítélik.⁸³

Batka Ferenc: Lelkész, 1956-ban a Monor-Kis-templomi Református Egyházközségben teljesít szolgálatot, a Kossuth téri sortűzben veszti életét. Október 25-én Budapesten orvoshoz indul. Útja az Országház mellett vezet el, ahol hatalmas tömeg tüntet. Batka megnézi és meghallgatja az eseményeket. Közben az Apró Antal által vezetett karhatalmista különítmény a Földművelésügyi Minisztérium tetejéről sortűzet zúdít a tömegre.

⁸⁰ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 166. p. ; Sortűzek 1956 / szerk. Kahler Frigyes – Lakitelek : Antológia Kiadó, 1993. – 12. p.

⁸¹ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 117. p.

⁸² 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 133. p. , 135. p. ; 56-os városi emlékmű ; 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk. Hegedűs B. András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 119.p. ; Forradalmi bizottsági elnökök, alelnökök, nemzetőrparancsnokok Pest megyében In: Pest Megyei Hírlap 1993. október 25.

A mintegy ezer halott egyike Batka Ferenc is. A Farkasréti temetőben helyezik örök nyugalomra. A család tíz napig nem tudta, mi történt a fiukkal. Batka fiútestvére, aki orvostanhallgató volt, valamint egy kecskeméti volt osztálytársa bejárták az összes helyet, ahol lehetett, végül az Új köztemetőben fedezik fel a holttestet. Mivel a család Budán lakik, átviszik a Farkasréti temetőbe.⁸⁴

Bicskei Ferenc: A monori főtéren összegyűlt tüntető tömeg tagja.⁸⁵

Bogár János: Az Ideiglenes Nemzeti Tanács tagja.⁸⁶

Borbás Ottó: A Kossuth Lajos Általános Iskola tanára. 1957-ben a Pest Megye Tanácsa VB Művelődésügyi Osztálya elbocsátja/felmond.⁸⁷

Brabander István: Október 25-én Monoron a főtéren összegyűlt tömeg tagja. A járási pártbizottság épületéről leveri a csillagot, amit a tömeg összetapos.⁸⁸

Buzsik Pál János: Kecskemét, Pacsirta utca 1. szám alatti lakos. 1956-ban Monoron életét veszti.⁸⁹

Cherreier József: Az Ideiglenes Nemzeti Tanács tagja.⁹⁰

Csák András: A Kossuth Lajos Általános Iskola tanára. 1957-ben a Pest Megye Tanácsa VB Művelődésügyi Osztálya szerint: függő ügye van.⁹¹

Csorba N.: A monori nemzetőrségen belül Gaál Lászlóval a rendőrök vezetője.⁹²

Dávid Sándor: A Nemzetőrség tagja.⁹³

Debreczeni Sándor: A Nemzetőrség tagja.⁹⁴

Dézsai László: Budapesti lakos. 1956. december 2-án Monorierdő közelében a 4-es számú főúton egy szovjet katonai gépkocsi elüti, mikor motor-kerékpárjával Cegléd felé halad. Súlyos sérülésekkel az István kórházba szállítják, ahol rövid idő múlva meghal.⁹⁵

Dózsa János: Az Ideiglenes Nemzeti Tanács tagja. A Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja. Volt főjegyző. Kertész. 1958. április 3-tól 1958 végéig internálták.⁹⁶

Dr. Fonyad Dezső: Református lelkész, monori lakos, a Járási Nemzeti Bizottmány tagja. 1956. november 1-jén ő temeti Magócsi Istvánt.⁹⁷

⁸⁴ Negyven prédikátor II. / írta és kiadta: Papp Vilmos – 174. p.; Egy (majdnem) elfelejtett monori lelkészálldozat: Batka Ferenc In: Monor Újtelepítésű Erdő : Monori-Kistemplomi Református Egyházközség időszakos lapja, VI. évf. 5. szám, 2008. október – 3. p.;

⁸⁵ '56-os hősnak avattak emléktáblát In.: Kecskeméti lapok 2007. október 31. – 3. p.; Ferenc 1929–1956: Egy majdnem elfelejtett 1956-os forradalmi lelkészálldozat

⁸⁶ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 133. p.

⁸⁷ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 135. p.

⁸⁸ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp.: 2006. – 117. p.

⁸⁹ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 133. p.

⁹⁰ Az ellenforradalom elleni harcok során Kecskeméten elesettek teljes névsora In: Petőfi népe : Politikai napilap, 1957. január 27.

⁹¹ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 135. p.

⁹² 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp.: 2006. – 117. p.

⁹³ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 134. p.

⁹⁴ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 135. p.

⁹⁵ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 135. p.;

⁹⁶ '56-os városi emlékmű

⁹⁷ Adatok az '56-os forradalom Pest megyei történetéhez / Böör László – Bp.: TIT Teleki László Ismeretterjesztő Egyesület, 1997. – 72. p.

⁹⁸ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 133. p., 135. p.

⁹⁹ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp.: 2006. – 171. p.; Vereszi János: Tiszta szívvel In: Monori Hírlap 1991. október 22.

Dr. Karbach Antal: A Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja. Neve a 2006. október 23-án felavatott városi '56-os emlékművön szerepel.⁹⁸

Dr. Kovács Jenő: A Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja. Monor, Petőfi út 3. szám alatti lakos. Orvos foglalkozású. A Horthy hadseregben zászlós rendfokozata volt. 1955 végén kerül Monorra, ahol nőgyógyászként dolgozik. A vád szerint értelmi szerző a járási tanács munkakörének kisajátításában, a hivatali kulcsok, bélyegzők elvételeiben, stb. Leváltja a kommunista járási tiszti orvost. Később Baranyi Ferenc és Szenté László (funkciójukat féltve) eltávolítják a bizottmányból.⁹⁹

Dr. Molnár Rudolf: Evangélikus lelkész, monori lakos, a Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja.¹⁰⁰

Dr. Rabár Pál: Az Ideiglenes Nemzeti Tanács elnöke. Ügyvéd, Monor, Vörös Hadsereg út 33. szám alatti lakos. Monoron beszédet mond az egybegyűlt tömegnek, melyben nyugalomra inti a jelen lévőket. A bizottság (INT) alakító ülésén is ő mond beszédet.¹⁰¹

Falus Károly: Monori születésű fotóriporter. Budapesten a VIII. kerületben a Kisfaludy köz 4. számnál aknaszilánk miatt életét veszti. Pongrátz Gergely Corvin-köz 1956 című visszaemlékező regényében említi, hogy tőle kaptak írógépet.¹⁰²

Fehér Béla: Neve a 2006. október 23-án felavatott városi '56-os emlékművön szerepel.¹⁰³

Fényes István: A róla felvett jegyzőkönyv „arról tesz

tanúbizonytságot, hogy nevezett kapcsolatban volt Szenté Lászlóval a Monori Járási Nemzeti Bizottmány elnökével. Egy alkalommal azzal kereste meg Szenté Lászlót, hogy értesülése szerint magyar fiatalokat szállítanak el az oroszok s azt, hogy és miképpen lehetne megakadályozni. Szóban forgott a vasúti sín felszedése.”¹⁰⁴

Füri Imre: A Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja. Monor, Bajcsy-Zsilinszky utca 54. szám alatt lakos. Egyéni gazdálkodó. A bizottmány csendes hallgatója.¹⁰⁵

Gaal Ferenc: Rendőr főhadnagy. 1956. október 25-én Monoron részt vesz a főtéri tüntetésben, ahol vezető egyéniség. Október 30-án vezetésével 40 fővel megalakul a helyi nemzetőrség. A Járási Nemzeti Bizottmány tagja. A Nemzetőrségen belül Csorba N-nel a rendőrök vezetője.¹⁰⁶

⁹⁸ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 162. p. ; '56-os városi emlékmű

⁹⁹ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 162. 167. 169. p. ; '56-os városi emlékmű

¹⁰⁰ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 135. p. ; 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 171. p.

¹⁰¹ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 133. 135. p. ; 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 166. 167. p. ; Október 27. In: A vidék forradalma, 1956 II. köt. / szerk. Szokolczai Attila – Bp. : 1956-os Intézet – Budapest Főváros Levéltára, 2006. – 290. p. ; '56-os városi emlékmű

¹⁰² In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 115. p. ; Corvin köz 1956 / Pongrátz Gergely, 1982. – 97. p. ; '56-os városi emlékmű

¹⁰³ '56-os városi emlékmű

¹⁰⁴ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 171. 173. p.

¹⁰⁵ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 162. 170. p.

¹⁰⁶ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 133. 134. 135. p.

Gál László: A monori főtéren összegyűlt tüntető tömegben van, az Ideiglenes Nemzeti Tanács tagja.¹⁰⁷

Haluszka Mihály: A Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja. Pilis, Vattyai út 11. szám alatti lakos. Gazdálkodó. Pilisen szervezi a Kisgazdapártot, állandó kapcsolatban áll Lengyel Sándorral.¹⁰⁸

Kaldenekker József: Az Ideiglenes Nemzeti Tanács tagja.¹⁰⁹

Kégli János: A Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja. Budapest, VIII. Guttenberg út 4. 1. 6. szám alatti lakos. Műszaki egyetemi tanár. A forradalom idején Monoron tartózkodik. Tanúvallomások (Horváth János, Máté János, Máté Jánosné) szerint október 23-án Sente László társaságában Budapesten volt az egyetemi ifjúsági felvonulást vezetni.¹¹⁰

Kelemen Tibor: 1956. október 25-én a monori főtéren összegyűlt tömeg tagja, vezető egyéniség, a Nemzetőrség tagja.¹¹¹

Kispál Károly: 1956. október 25-én Monoron közfelkiáltással megválasztják a Nemzeti Bizottságba.¹¹²

Koblencz József: A Nemzetőrség tagja. Neve a 2006. október 23-án felavatott városi '56-os emlékművön szerepel.¹¹³

Kóté Sörös József: 1956. október 29-én a vele egy perben elítélt Tóth Józseffel a Vöröskereszt által összegyűjtött élelmiszert Budapestre szállítja. A két

teherautónyi bort és élelmet a kórházakba viszik. Ekkor találkoznak a Vajdahunyad utcai fegyveres csoport néhány tagjával, akik rábeszélik őket, hogy csatlakozzanak a felkelőkhöz. Fegyvert kapnak és részt vesznek az utcai harcokban, valamint járőr- és őrszolgálatot teljesítenek. November 4-én a combján megsebesül az Üllői úti harcban. A kilátástalannak bizonyuló küzdelmet feladva hazatér a családjához, majd Ausztriába menekül. 1957 márciusában az amnesztiarendelet hírére a magyar követség segítségével visszatér az országba. Ez év július 18-án letartóztatják. 1958. június 30-án a Fővárosi Bíróságon Tutsek Gusztáv tanácsa első fokon halálra ítéli. 1959 február 24-én a legfelsőbb Bíróságon Borbély János tanácsa másodfokon halálra ítéli. Február 26-án kötél általi halált hal.¹¹⁴

Kovács Gáspár: Neve a 2006. október 23-án felavatott városi '56-os emlékművön szerepel.¹¹⁵

¹⁰⁷ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 133. 135. p. ; '56-os városi emlékmű

¹⁰⁸ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 161. p. ; 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 170. p.

¹⁰⁹ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 135. p.

¹¹⁰ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 168. p.

¹¹¹ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 133. 135. p.

¹¹² 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 133. p.

¹¹³ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 135. p. ; '56-os városi emlékmű

¹¹⁴ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk. Hegedűs B. András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 154. p. ; 1956 mártírai : 225 kivégzett felkelő / Eörsi László – Rubicon-könyvek, 2006 – 58. p. ; In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 279. p. ; '56-os városi emlékmű ; 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 134. p.

¹¹⁵ '56-os városi emlékmű

Kovács Imre: Monori születésű segédmunkás. 1956 október 28-án a rádió felhívására jelentkezik nemzetőrnek a VII. kerületi rendőrkapitányságon. Fegyveres járőrszolgálatra osztják be. Október 29-én csapata átköltözik a Wesselényi utca 49-be, majd az Almássy tér 2-be, egyben megszüntetik a csapat nemzetőri jellegét, a későbbiekben karszalagot sem használnak. Felveszik a kapcsolatot Solymosi János alezredessel, a VIII. kerület katonai parancsnokával. Az ő vezetésével a BM raktárából nagy mennyiségű fegyverhez és egyéb katonai felszereléshez jutnak. Kovács Imre a csapat parancsnokhelyettese lesz. Október 30-án részt vesz a Köztársaság téri párház ostromában. Az épület elfoglalása után védelmébe veszi Méhes Lajos pártfunkcionáriust, akit ő kísér el közelben lakó sógorához. Később igyekszik megakadályozni a fosztogatást, ám mikor ez nem sikerül, teherautót szereznek, és a párház felszereléséből két teherautónyt elszállítanak a Péterfy Sándor utcai kórházba. A következő napokban ÁVH-s tisztek felkutatásában és házkutatásokban vesz részt. November 2-án irányítja a Fővárosi Villamosvasút Vállalat Akácfa utcai központja elleni támadást, ahol információik szerint ÁVH-sok rejtőztek. November 4-ére virradóra az ő vezetésével lefegyverzik az Eötvös utcai katonai fegyverraktár őrségét, ahonnan jelentős mennyiségű fegyvert és egyéb katonai felszerelést szereznek. November 4-én megnövekedett tűzerejű csapata áttesz a székhelyét a Royal Szállodába. Itt részt vesz a védelem megszervezésében, majd november 4-e után egyik irányítója a védekező harcoknak, melyek során jelentős veszteségeket okoznak a szovjeteknek. November 7-én az épület felgyulladását követően Kovács

Imre és csapata kénytelen feladni a Royal-szállóbeli fegyveres ellenállást. Kovács Dezső vezetésével a Honvéd Kórházban keresnek menedéket. Itt még tíz napon át röplapokat fogalmaznak és terjesztenek, majd a csoport beszünteti tevékenységét. 1957. július 17-én letartóztatják. 1958. június 30-án a Budapesti Katonai Bíróság Kiss István Gábor hadbíró őrnagy vezette tanácsa szervezkedés vezetése és gyilkosság vádjával első fokon halálra ítéli. Október 4-én a legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiumának Szimler János hadbíró alezredes vezette külön tanácsa másodfokon jogerőre emeli halálos ítéletét. 1958. október 7-én az ítéletet végrehajtják.¹¹⁶

Kovács Pál: A Nemzetőrség tagja.¹¹⁷

Kötelepi Lajos: 1956. november 1-jén kiszabadítják a börtönből. 1955-ben ítélték 8 év letöltendő büntetésre a rendszer elleni szervezkedés, röpcédulák gyártása, robbanóanyagok és lőszer gyűjtése miatt. Célja ezzel az eljövendő rendszer-váltás elősegítése volt. Budapesten november 4-én jelentkezik a Nemzetőrségbe, a Fodrászszövetkezeti Csoportba kerül. Fegyverzetük néhány kézígránátból, dobtáras géppisztolyból és Molotov-koktélból áll. Céljuk a Pest felé tartó orosz egységek feltartása és a belvárosban harcoló csapatok támogatása.

¹¹⁶ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk. Hegedűs B. András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 119. 120.p.; 1956 mártírjai : 225 kivégzett felkelő / Eörsi László – Rubicon-könyvek, 2006 – 59. p.; In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 279. p.; '56-os városi emlékmű

¹¹⁷ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 135. p.

Részt vesz egy szovjet ponyvás teherautó és a kísérő páncélszármű elleni tűzharcban. Később a bíróságon vállalja, hogy lövéseket adott le, ám mivel a helyszíni szemle során nem tudják bizonyítani, hogy valóban ő lőtte-e le valamelyik orosz katonát, ítéletét másodfokon halál helyett életfogytiglani börtönbüntetésre változtatják. Az 1970-es években szabadul, később Monorra költözik.¹¹⁸

Lengyel Sándor: A Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja. Monor, Téglagyári dűlői lakos. Agronómus foglalkozású. A múltban gazdatiszt, majd a Kiszgazdapárt vezetője tagja. A forradalom alatt a mezőgazdasági osztály szakirányítója. Monoron hozzákezd a Kiszgazdapárt szervezéséhez, előadásokat tart. Beszédeiben „a kommunista párt ellen izgat”. Nyáregyházán a Kiszgazdapárt alakuló ülésén úgy nyilatkozik, hogy a kommunisták megbuktak, egyedül a Kiszgazdapárt hivatott a dolgozó parasztság érdekeinek képviseletére. Javasolja a földbirtokosoknak a földek visszaadását, a betagosított földek után kárpótlást, valamint Erdély és a Felvidék visszakövetelését.¹¹⁹

Lengyeli József: A Pest Megyei Tanács VB Művelődésiügyi Osztálya 1957-ben írásbeli megrovásban részesíti.¹²⁰

Lilik János: Mendei lakos, a Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja.¹²¹

Magócsi István: Református teológus hallgató. 1956. október 28-án a Lónyay utca 41. szám előtt civilek menekítése közben jobb combján lövés éri. Egy idő

asszonyt kísérték haza vöröskeresztes lobogóval, aki a kijárási tilalom elől menekült a Teológia épületébe. (Aki sötétedés után az utcán mozog, arra az orosz katonaság és a karhatalmisták szó nélkül tüzelnek.) Miután az asszonyt hazakísérték, majd kiléptek az utcára (nemzetközileg tiltott) „dum-dum” golyókkal lövéseket adtak le rájuk. A robbanógolyóktól társa a helyszínen életét veszti, Magócsi fél lába leszakad, a Rókus kórházba szállítják, ahol másnapra elvérzik. November 1-jén temetik el Monoron, a szertartást Fónyad Dezső végzi.¹²²

Magyarosi Lajos: Az Ideiglenes Nemzeti Tanács tagja.¹²³

Maróthy János: A Járási Nemzetőrség parancsnoka, az Ideiglenes Nemzeti Tanács tagja, a Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja. Monor, Ady Endre út 5. szám alatti lakos. A járási nemzetőrségből kerül a járási bizottmányba. Tevékenységéért közbiztonsági őrizetbe kerül. 1957. március 10-től december 10-ig internálják.¹²⁴

¹¹⁸ www.rakosmente.hu : Rákosmente honlapja, 1956-os emléktábla ; '56-os városi emlékmű

¹¹⁹ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 135. p. ; 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 162. 169. 170. p.

¹²⁰ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 117. p.

¹²¹ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 162. p.

¹²² In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 176. p. ; Reformáció : Református országos hetilap, 1956. november 4. In: 1956 sajtója / Nagy Ernő – Tudósítások Kiadó, 1989. ; Negyven prédikátor II. / írta és kiadta: Papp Vilmos – 173. p. ; Vereszkai János: Tiszta szívvel In: Monori Hírlap 1991. október 22. ; emléktábla ; '56-os városi emlékmű

¹²³ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 133. 135. p.

¹²⁴ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 133. 135. p. ; 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 163. 170. p. ; Forradalmi bizottsági elnökök, alelnökök, nemzetőrpapancsnokok Pest megyében In: Pest Megyei Hírlap 1993. október 22.

Mátyás Ferenc: A Nemzetőrség tagja. Volt csendőrtiszt–helyettes. Monoron a nemzetőrségen belül felállított nyomozócsoport vezetője.¹²⁵

Miczko Sándor: 1956. október 27–én Dunapentelén a tüntető tömeg a hadkiegészítő parancsnokság épülete elé vonul. A tisztek tüzet nyitnak és kézigránátokat dobnak a tömegbe. A konfliktus során koponyalövessel életét veszti Miczko Sándor monori születésű gépkocsivezető is.¹²⁶

Miszl László: Villanyhegesztő, nemzetőr. 1957–ben 10 év börtönbüntetést kap, mivel több társával Monor járás több községében sértegették és bántalmazták a párttagokat.¹²⁷

Morvai Béla: Neve a 2006. október 23–án felavatott városi '56–os emlékművön szerepel.¹²⁸

Mucsi József: 1956. október 25–én Monoron részt vesz a főtéri tüntetésben, vezető egyéniség, az Ideiglenes Nemzeti Tanács tagja.¹²⁹

Orlik Ferenc: 1956. 11. 27–én Monoron az Országúton koponyatörés miatt életét veszti.¹³⁰

Pajtényi Sándor: Római katolikus plébános, a Járási Nemzeti Bizottmány tagja.¹³¹

Páter Jenő: A Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja. Pilis, Kossuth Lajos utca 44. szám alatti lakos. Tanító, tartalékos katona, tanár foglalkozású. Volt horthysta katonatiszt, százados. Háborús bűneiért három év börtönre büntették. Az oktatási osztály vezetője a

járási tanácson belül. A Kossuth Lajos Általános Iskolában létrehozta a forradalmi bizottságot, és utasítást ad a tananyagok felülvizsgálatára, mivel szerinte a magyar történelem teljesen el van fordítva, és a szovjet érdekeknek megfelelően van tanítva. Megszünteti az úttörő mozgalmat („barbarizmus”), helyette javasolja a cserkészmozgalom létrehozását.¹³²

Pintér Mihály: Monori születésű villanszerelő. 1956. november 5–én Komlón a Fürst utcában egy szovjet támadás során tűzharcban koponyalövést kap és életét veszti.¹³³

Ráday Rezsőné: A Kossuth Lajos Általános Iskola tanára. 1957–ben Pest Megye Tanács VB Művelődés–ügyi Osztály áthelyezi.¹³⁴

Rendek József: 1956. október 25–én Monoron a főtéren összegyűlt tömeg tagja.¹³⁵

¹²⁵ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 134. 135.; 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp.: 2006. – 163. p.; '56–os városi emlékmű

¹²⁶ In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 183. p.; www.konfliktuskutato.hu : Társadalmi Konfliktusok Kutatóközpont, Dunapentele (Sztálinváros) 1956. október 25–27

¹²⁷ Adatok az '56–os forradalom Pest megyei történetéhez / Bóór László – Bp.: TIT Teleki László Ismeretterjesztő Egyesület, 1997. – 72. 73. p.; 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 135. p.; '56–os városi emlékmű

¹²⁸ '56–os városi emlékmű

¹²⁹ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 133. 135. p.; '56–os városi emlékmű

¹³⁰ In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 259. p.

¹³¹ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp.: 2006. – 171. p.

¹³² 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 134. p.; 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp.: 2006. – 95. 117. 167. 169. p.; '56–os városi emlékmű

¹³³ In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 205. p.

¹³⁴ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp.: 2006. – 117. p.

¹³⁵ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 133. p.

Rimaszécsi Ferdinánd: A Nemzetőrség parancsnok-helyettese.¹³⁶

Rimaszécsi Nándor: A Nemzetőrség tagja.¹³⁷

Rubalek Gyula: A Nemzetőrség tagja.¹³⁸

Skrenya István: A Nemzetőrség tagja.¹³⁹

Somodi Gábor: 1956. október 25-én a monori főtéren összegyűlt tömeg tagja.¹⁴⁰

Szabó Károly: A Corvin-közben fegyveresen harcolt.¹⁴¹

Szappanos István: Hadnagyvezető, a Nemzetőrség tagja, azon belül a katonák szolgálatvezetője.¹⁴²

Szemerey Iván: A Nemzetőrség tagja, nemzetőr-parancsnok-helyettes. Vezetésével 1956. október 31-én öt nemzetőr és öt katona megy ki fegyveresen autóval Gomba községbe, Nagy József ÁVH-s hadnagy lakására, akit a tanácsháza udvarán tettelesen bántalmaznak. 1957-ben 9 év börtönt kap.¹⁴³

Szente István: Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja. Monor, Ady Endre út 55. szám alatti lakos. Bérelszámoló foglalkozású. A Monori Magtermelő Vállalat munkástanácsának elnöke. A gyáron belül indított sztrájk meghirdetéséért őrizetbe kerül. Tanúvallomás szerint (Fényes István) azzal kereste meg Sente Lászlót, hogy értesülése szerint magyar fiatalokat szállítanak el az oroszok, s hogy ezt hogy lehetne megakadályozni. Szóba került a vasúti sín felszedése is.¹⁴⁴

Szente László: A Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja. Monor, Ady Endre u. 7. szám alatti lakos. Tanár a monori Kossuth Lajos Általános Iskolában. Korábban főispán volt. A Járási Nemzeti Bizottmány elnöke. Magukhoz veszik a járási tanács közigazgatási hatáskörét, a hivatali bélyegzőket, kulcsokat. A korábbi dolgozókat felülvizsgálják, közülük 3–4-et tartanak meg. „*Egy forint a krumpli lángos, le van szarva [sic!] Kádár János!*”, „*A népnek kenyeret, Kádárnak kötelet*”. A vád szerint arra buzdítja az iskolából hazainduló tanulókat, hogy írják ki ezeket a kapukra, falakra, valamint, ha rendőröket, karhatalmistákat látnak, dobálják meg őket. Ezen kívül november 4-e után azt a hírt terjeszti az iskolában a pedagógusok között, hogy a monori vasútvonalon is haladt keresztül olyan szerelvény, amely az oroszok által deportált, a szabadságért harcoló fiatalokat szállított, akik naplójegyzeteket dobáltak le, melyekben segítséget kértek. Az iskolából hazaküldi a gyerekeket, melynek következtében az oktatás több hétig szünetel. 1957-ben a Pest Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya elbocsátja/felmond.

¹³⁶ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 135. p.

¹³⁷ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp.: 2006. – 163. p.

¹³⁸ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 135. p.

¹³⁹ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 135. p.; '56-os városi emlékmű

¹⁴⁰ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 133. p.

¹⁴¹ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 135. p.

¹⁴² 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 134. p.

¹⁴³ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp.: 2006. – 134.

135. p.; '56-os városi emlékmű

¹⁴⁴ Németh László: Az 1956-os forradalom és szabadságharc monori eseményei és mártírjai 2. rész In: Monori Strázsa, 2006. november 30. – 8. p.; Adatok az '56-os forradalom Pest megyei történetéhez / Böör

László – Bp.: TIT Teleki László Ismeretterjesztő Egyesület, 1997. – 177. p.; 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp.: 2006. – 170. 171. p.

Ellenséges szervezkedésért bűnvádi eljárás alá vonják és 8 (6?) év börtönre ítélik, melyet a Szovjetunióban tölt le.¹⁴⁵

Szentjóbý Szabó Zoltán: Református lelkész, monori lakos, a Monori Járási Nemzeti Bizottmány tagja.¹⁴⁶

Szikora Sándor: 1956. október 25-én a monori főtéren összegyűlt tömeg tagja.¹⁴⁷

Tóth József: 1956. október 29-én a vele egy perben elítélt Kóte Sörös Józseffel a Vöröskereszt által összegyűjtött élelmiszert szállít Budapestre. A két teherautónyibortásélelmetakórházakbaviszik.Ekkor találkoznak a Vajdahunyad utcai fegyveres csoport néhány tagjával, akik rábeszélük őket, hogy csatlakozzanak a felkelökhöz. Fegyvert kapnak és részt vesznek az utcai harcokban, valamint járör- és örszolgálatot teljesítenek. Egyik járörszolgálatá során előállít két ÁVH-s tisztet. A bíróság a Köztársaság téri pártház ostromában való részvétellel is megvádolja, de ezt nem tudják bizonyítani. November 4-én egyik szervezője annak a támadásnak, melynek során kilönek egy szovjet löszerszállító kocsit, és lelövik az azt kísérö páncélkocsiban ülö katonákat. November 6-án a kilátástalan küzdelmet föladvá hazamegy a családjához. 1957. július 18-án letartóztatják. 1958 július 23-án a Fővárosi Bíróságon Tutsek Gusztáv tanácsa első fokon halálra ítéli. 1959. február 26-án kötél általi halált hal.¹⁴⁸

Tóth László József: Ipari tanuló, monori lakos. 1956. október 24-én Budapest IX. kerületében a Lenhossek utca 42. szám előtt egy mentökocsiból kilépve lövési sérülést szenved és életét veszti.¹⁴⁹

Tóth Sándorné: A Kossuth Lajos Általános Iskola tanára. 1957-ben Pest Megye Tanácsa VB Művelődésügyi Osztálya elbocsátja/felmond.¹⁵⁰

Tönköl Gábor: Neve a 2006.október 23-án felavatott városi '56-os emlékművön szerepel.¹⁵¹

Wellner József: A Nemzetörség tagja.¹⁵²

¹⁴⁵ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 134. 135. p. ; 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 117. 167. 168. 171. p. ; A vidék forradalma, 1956 II. köt. / szerk. Szakolczai Attila – Bp. : 1956-os Intézet – Budapest Főváros Levéltára, 2006. – 304. p. ; '56-os városi emlékmű

¹⁴⁶ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 171. p.

¹⁴⁷ 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 133. p.

¹⁴⁸ 1956 kézikönyve : Megtorlás és emlékezés / főszerk. Hegedűs B.

András – Bp. : 1956-os Intézet, 1996. – 154. 155. p. ; mártírjai : 225 kivégzett felkelö / Eörsi László – Rubicon-könyvek, 2006 – 105. p. ; In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó, 2006. – 285. p. ; 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 134. p. ; '56-os városi emlékmű

¹⁴⁹ In memoriam 1956 / Horváth Miklós – Tulipán Éva – Zrínyi Kiadó,

2006. – 241. p. ; '56-os városi emlékmű

¹⁵⁰ 1956 Pest megyében II. / szerk. Halász Csilla – Bp. : 2006. – 43, 117. p.

¹⁵¹ '56-os városi emlékmű

¹⁵² 1956 Pest megyében I. / szerk. Balázs Gábor – Bp. : 2006. – 135. p.

*„Próbáljuk mi is fáradtságosan megszerezni a múlt értékeit,
hogy jövőnkre gondolva birtokba vehessük.”*

(Borzsák István)

Hajdú Zoltánné: Emlékek és legendák a forradalomról

A hatvan évvel ezelőtti emlékeket, eseményeket kutatva legelőször névadónkról kell szólnom. Borzsák professzor a forradalom napjaiban az ELTE oktatóinak Forradalmi Tanácsának tagja lett. Ebben a tudományos munka mielőbbi folytatásának reménye vezérelte, ahogy azt életrajzi filmjében is megerősítette. A Forradalmi Tanács 1956 decemberétől Reformbizottságként működött tovább. Célul tűzték ki a felsőoktatás autonómiájának visszaszerzését. Borzsák István a törvényjavaslat előkészítő munkájában vállalt szerepet, emiatt 1957-ben eltávolították az egyetem professzori karából, és 1963-ig lefokozott könyvtárosként kellett dolgoznia az Egyetemi Könyvtárban. Bár életpályája derékba tört, ő mégsem adta fel igazi hivatását. A politikai rendőrség megfigyelő béklyója ellenére, a napi könyvtári rutinmunka mellett tudományos kutatást folytatott, monográfiát írt. Tisztelettel emlékezünk az alkotó emberre, aki minden méltatlan körülmény között is képes teljes életet élni.

Az idei év nyarán és őszén könyvtárunk kapta azt a feladatot, hogy összegyűjtse és rendszerezze az 1956-os forradalomra emlékező városi kiállításra a monori emberektől kapott anyagokat, emlékeket. A kiállítás anyagának gyűjtése közben sok ember története megelevenedett.

Egy névtelenséget kérő adakozótól kaptunk egy féltve őrzött szilánkot a ledöntött Sztálin-szoborból és egy repeszből. Emlékek: szilánkok a múltból.

Szilánk a ledöntött Sztálin-szoborból

A városi helytörténeti kiállításon őrzünk egy vastag, erős láncot.

Néhány évvel ezelőtt egy úr hozta be ezt a láncot a kiállítás gondnokának, és elmesélte, hogy ez az a lánc, amellyel a városközpontban álló tiszti emlékművet ledöntötték 1956-ban, amihez állítólag egy vagy két busz is kellett. Kérte, hogy nevét ne árulják el, szeretne háttérben maradni. És milyen az idő és az emlékezet? Feljegyzés nem készült, és a név elfelejtődött...

Ezért kérünk mindenkit, akit az ünnep arra ösztönöz, hogy felidézzon régmúlt eseményeket, az bátran rögzítse addig az emlékeit, amíg lehet.

Viczián István monori lakos emlékeit Ambrózi Pálné dr. jegyezte le. Visszaemlékezését rövidítve adjuk közre:

„Viczián István ekkor Budapesten szolgált katonaként, az Országos Légvédelmi Parancsnokság hadtáp főnökségénél. Mikor Pesten kitört a forradalom a hadtáp főnökség átállt a forradalmárokhoz.

István feladata a Bécsből érkező segély, főleg vér és gyógyszerek átvétele, szállítása volt. Mivel senki sem tudta megmondani, hogy hová vigyék a gyógyszereket, kötszereket, vért, úgy döntöttek, hogy a MÁV kórházba és a Corvin-közbe viszik.

A Corvin-közben találkozott egy monorival is, a Magyar dolgozójával, Tóth Józseffel, aki élelmet szállított a harcolóknak

Az idős férfi hangja elcsuklik, elérzékenyül még ma is, ha a forradalomról beszél, a forradalom tisztaságáról: hogy a belőtt kirakatokból nem vittek el semmit, mindenki eufórikus állapotban volt, hitték, hogy sikerül kivívni a rég óhajtott szabadságot.

Személyes, soha el nem felejtendő élménye volt, amikor a Keleti pályaudvar közelében egy ott álló tank csövébe virágot tehetett, amit egy járókelőtől kapott.

Azután – már itthon – utolérte a megtorlás: 1957. március 15-dike után összeszedték a rendőrök ötüket: három monorit (köztük őt, Viczián Istvánt) és két környékelit. Az életét Csorba (rendőr) kapitánynak köszönheti, mert ő nem engedte le-tartóztatni, és elhurcolni. Társai közül senki sem tért haza. Egész életében ez a rendőrkapitány járt az eszében, hiszen akkor nem merte megköszönni neki, mert nem tudta, hogy jót tesz-e vele, vagy rosszat. A hallgatás évei következtek. Szeretné legalább a családtagjait megismerni ennek a kapitánynak, de azóta sem hallott róluk ...

Ez egy nagyon tisztességes forradalom volt, amit tönkre tettek – fejezte be elbeszélését.”

Vásárhelyi Gézával kutatásai közben Kosztán István közölte, hogy Monorierdőn él az a sofőr, aki a monori tiszti emlékmű ledöntésében részt vett, név szerint Susánszky Lajos. Kerestük őt is, de később, ő már megpihent a hosszú út után. Élő családtagjai nem tudták megerősíteni sem ezt a történetet, sem a feljegyzett négy hónap ÁVH fogságot, csak négy év orosz málenkij robot volt beszédtema a családban.

Élt egy buszsofőr is a monori legendákban, aki a budapesti Sztálin szobor ledöntésében vett rész, de ez egyes változatokban összekeveredett egy 'Lajoskának' becézett személlyel. Ennek bizonyítása a további kutatások feladata. A Cegléden töltött négy hónap fogság, és a tavaszi amnesztia ténye talán elég a folytatáshoz.

Hogy milyen történetek, legendák, emlékek kerülhetnek még felszínre, amelyek megörökíthetők, pontosabbá tehetik a múltunkat, amelyeket kutatni, feljegyezni, rögzíteni szeretnénk, azt nem tudhatjuk. De jó volna megismerni őket, hogy a forradalom képét pontosabbá tegyék az utókor számára.

Jegyzetek

¹ Márai Sándor, (Kassa, 1900. április 11. – San Diego, 1989. február 21.) magyar író, költő, újságíró. 1948-ban elhagyta Magyarországot, és haláláig külföldön élt. Az 1956-os forradalom leverése után a Szabad Európa Rádión keresztül a *Mennyből az angyal* című versével üzent az itthoniaknak.

² Főnyad Ernő: 1956. október 23. In: *Monori Strázsa* VII. évfolyam, 9. szám, 1998. október 30. 1. oldal

³ Főnyad Dezső életrajzi adatainak közléséhez a következőket használtuk fel: 1. Online: <https://www.geni.com/people/Dr-F%C3%B3nyad-Ern%C5%91/6000000018734083037> (2016. 10. 03.); 2. *Október 23-ról képekben*. In: *Monori Strázsa* VII. évfolyam, 10. szám, 1998. november 30. 4. oldal; 3. *Reformátusok Lapja*. 2006. október 22. Közl: *Magócsi István 1956-ban elhunyt testvérünk emlékére*. Monor, 2016. (A Monor-Nagytemplomi Református Gyülekezet kiadványa.)

⁴ Németh László: *Az 1956-os forradalom és szabadságharc monori eseményei és mártírai*. Részlet. In: *Monori Strázsa* XV. évfolyam, 9. szám, 2006. október 31. 8–9. oldal

⁵ Németh László: *Az 1956-os forradalom és szabadságharc monori eseményei és mártírai* 2. rész. In: *Monori Strázsa* XV. évfolyam, 10. szám, 2006. november 30. 8. oldal

⁶ Vásárhelyi Géza: *A monori ötvenhatosok teljesebb névsora*. *Visszakerül-e a kopjafa? 56 éve történt '56*. Kézirat. Monor, 2012. augusztus 02–05.

⁷ Vásárhelyi Géza 2016 októberében tett szóbeli közlése.

⁸ 1956-os kivégzésekről. *Mártírok és áldozatok*. NOL archívum, 2012–06–18, Hétvége, Online: https://nol.hu/archivum/20120618-martirok_es_aldozatok-1313688 (2016. 10. 03.)

⁹ *November 4. Az emlékezés napja. Kik érted haltak*. Forrás: Terror Háza Múzeum. Készült Magyarország Kormányának megbízásából. 2013. Online: <https://november4.kormany.hu/kik-erted-haltak-2013> (2016. 10. 03.)

¹⁰ A szemelvény a következő tanulmány felhasználásával készült: Eörsi László: *A „Wesselényi” csoport, 1956*. In: *Beszélő*. 15. évfolyam, 9. szám Online: <https://beszelo.c3.hu/cikkek/a-%E2%80%9EWesselenyi%E2%80%9D-csoport-1956> (2016. 10. 03.)

¹¹ 1956 Kézikönyve. *Megtorlás és emlékezés*. 1956-os Intézet, Budapest, 1996. III. kötet. 204. oldal

¹² *Budapesti felkelő csoportok. Életrajz*. Az 1956-os Magyar Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutatóintézete Közalapítvány Online: https://server2001.rev.hu/msite/msite_display_biography.asp?id=2407&idx=33&parent=3&lang=h (2016. 10. 03.)

¹³ *Budapesti felkelő csoportok. Életrajz*. Az 1956-os Magyar Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutatóintézete Közalapítvány Online: https://server2001.rev.hu/msite/msite_display_biography.asp?id=2404&idx=58&parent=3&lang=h (2016. 10. 03.)

¹⁴ Eörsi László: *A Vajdahunyad utcai felkelők. Évkönyv VIII. –2000*, Budapest, 2000, 1956-os Intézet, 262–273. oldal

¹⁵ Eörsi László: *„Ellenfehérekönyv”. 1956 képei Budapest Főváros Levéltárában*. A szerző kiadása, 2006.

¹⁶ 1956 Kézikönyve. *Megtorlás és emlékezés*. 1956-os Intézet, Budapest, 1996. III. kötet. 221. oldal

¹⁷ Wittner Mária (Budapest, 1937. június 9. –) politikus, országgyűlési képviselő. Az 1956-os forradalom idején szabadságharcosként a Corvin közben és a Vajdahunyad utcában tevékenykedett. 1956. november 4-én a szovjet invázió során az Üllői úton aknarepeszektől megsebesült. Az 1956-os megtorlásokor halálra, később életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. A Kádár-rendszer bukása óta számos 1956-os szervezet munkájában vett részt, következetes és határozott antikommunizmusáról vált híressé. A 2006-os és a 2010-es országgyűlési választásokon a Fidesz országos listájáról szerzett parlamenti mandátumot.

Wikipédia. Wittner Mária. Online: https://hu.wikipedia.org/wiki/Wittner_M%C3%A1ria

¹⁸ Szűk Balázs: *„Hóhérré, vigyázz!” Interjú Wittner Máriával* Online: <https://www.papiruszportal.hu/site/?lang=1&f=2&p=22&n=13272> (2016. 10. 03.)

¹⁹ Boros Károly: *Wittner Mária élete Interjú*. Online: <https://www.magtudin.org/Wittner%20Maria.htm> (2016. 10. 03.)

²⁰ Wittner Mária: *Hittünk Kádár ígéretében. Ötvenhat arcai, Stefka István portréi*. Online: <http://otvenhatarcai.pestisracok.hu/wittner-maria-hittunk-kadar-igereteben/> (2016. 10. 03.)

²¹ Bolcsó Gusztáv: *A Főtér és a történelem*. In: *Monor és Vidéke*. VII. évfolyam, 19. szám, 1999. október 20. 15. oldal

Képek jegyzéke

2. oldal: Fortepan, 6415
3. oldal: Online: <http://www.monor.hu>
4. oldal: Bernula B. Péter felvétele
6. oldal: Soltész Péter képeslapgyűjteményéből
8. oldal: Bernula B. Péter felvétele
9. oldal: Dávidházi Tamás felvétele
10. oldal: Online: <https://www.facebook.com/laszlo.eorsi/posts/1085015358182955>
12. oldal, alsó és felső kép: Online: <http://www.szeretlekmagyarorszag.hu/hajdani-ma-is-mukodo-patinas-szallodak-budapesten>
13. oldal: Az 1956-os Intézet adatbázisából
14. oldal, felső kép: Az 1956-os Intézet adatbázisából
14. oldal, alsó kép: Másolat. A Dr. Borzsák István Városi Könyvtár és Helytörténeti Kiállítás tulajdona
15. oldal, alsó kép: Wittner Mária és társai pere. Az 56-os megtorlás adatbázisa [Elektronikus dokumentum]. Budapest Főváros Levéltára
16. oldal, alsó és felső kép: Wittner Mária és társai pere. Az 56-os megtorlás adatbázisa [Elektronikus dokumentum]. Budapest Főváros Levéltára
17. oldal: Wittner Mária és társai pere. Az 56-os megtorlás adatbázisa [Elektronikus dokumentum]. Budapest Főváros Levéltára
18. oldal: Bernula B. Péter felvételei
27. oldal: Bernula B. Péter felvétele
28. oldal alsó és felső kép: Soltész Péter képeslapgyűjteményéből
38. oldal alsó és felső kép: Ivánszki Csaba és Tolnai Eszter felvételei
44. oldal: Dávidházi Tamás felvétele

MONOR VÁROS ÖNKORMÁNYZATÁNAK JUBILEUMI KIADVÁNYA AZ 1956-OS FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC 60. ÉVFORDULÓJÁRA

Kiadó: Monor Város Önkormányzata (H-2200 Monor, Kossuth L. út 78-80. | +36 29 413 119 | titkarsag@monor.hu)

Szerkesztés: Dr. Faragóné Kisari Anna | Hajdú Zoltánné | Marunák Ferenc

Koordinátor: Vigadó Kulturális és Civil Központ Nonprofit Kft., Hanzelik Andrea

Fotók: Bernula B. Péter | Soltész Péter | Ivánszki Csaba | Tolnai Eszter | Dávidházi Tamás | Fortepan | Dr. Borzsák István Városi Könyvtár és Helytörténeti Kiállítás

Nyomdai kivitelezés: Keskeny Nyomda

ISBN 978-963-12-6853-9

Arculat: Kocka Design

Grafika, tördelés: Kántor Attila

Megjelenik 500 példányban

Tartalomjegyzék

02	Márai Sándor: Mennyből az angyal – részlet
03	Dr. Zsombok László polgármester: Köszöntő
04	Fónyad Ernő: 1956. október 23.
04	Fónyad Ernő
05	Németh László: Az 1956-os forradalom és szabadságharc monori eseményei és mártírjai
09	Vásárhelyi Géza: A monori '56-osok névsora
10	A megtorlások
10	A kivégzett monori mártírokról
10	Kovács Imre
11	A Wesselényi utcai felkelő csoportról
12	Kovács Dezső és társainak peréről
13	Kóté Sörös József
14	Tóth József
15	A Vajdahunyad utcai felkelő csoportról
16	Wittner Mária és társainak peréről
17	Wittner Mária versei Kóté Sörös Józsefről és Tóth Józsefről
17	„Holinak”, Kóté Sörös Józsefnek: 1959. II. 26.
17	Tóth Józsinak: 1959. II. 26.
18	Wittner Mária emlékei a monori mártírokról
19	Dr. Borzsák István Városi Könyvtár és Helytörténeti Kiállítás dolgozói (Hajdú Zoltánné, Tolnai Eszter, Uherkovich László): Az 1956-os forradalom és szabadságharc Monorral kapcsolatos eseményeinek kronológiája
28	Monori szovjet emlékművek az ötvenes években
29	Dr. Borzsák István Városi Könyvtár és Helytörténeti Kiállítás dolgozói (Hajdú Zoltánné, Tolnai Eszter, Uherkovich László): Az 1956-os forradalmi eseményekben részt vett, monori kötődésű személyek névsora
38	Hajdú Zoltánné: Emlékek és legendák a forradalomról
40	Jegyzetek
41	Képek jegyzéke

Ünnepi megemlékezés az 1956-os forradalom eseményeiről

**2016.
október 23.**
10.00 óra

Monor,
Kossuth Lajos
utca, 1956-os
emlékszobor

*„A csodát most is
ők vigyázzák”*
címmel ünnepi műsor

Közreműködik **Ruzicska László**
és **Turpinszky Gippert Béla** valamint
a Magyar Állami Operaház művészei

Ünnepi beszédet mond **Pogácsás Tibor**
a Belügyminisztérium államtitkára

Koszorúzás

Szilánkok '56 címmel nyílik kiállítás
a megemlékezést követően.

Megnyitó beszédet mond
dr. Zsombok László

Monor város polgármestere,
a Dr. Borzsák István Városi Könyvtár előtt.

*Kótye Sörös József,
1956 kivégzett monori áldozata*

Az ünnepi megemlékezés részeként a történelmi egyházak monori gyülekezetei rendhagyó módon 9 órától várják a megemlékezőket és érdeklődőket felekezet szerint a katolikus, református, evangélikus és baptista templomokban, melyet követően együtt vesznek részt a városi ünnepségen!

„Aki nem ismeri a múltját, annak nincs jelene. Jelen nélkül pedig nincs jövő.”

(Csernai Szabó András)

2016-ban az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulójára emlékezünk.

Az emlékév egyik célja, hogy a forradalom történeti igazságát az emberek ne csak hitelesen megismerjék, hanem elsősorban megértsék, de főleg maguknak érezzék.

Ebben a munkában mi is arra törekedtünk, hogy – a teljesség igénye nélkül – olyan kiadvány lásson napvilágot, mely a legfontosabb adatokon túl, politikamentesen, a hétköznapi kisemberek sorsán keresztül mutatja be a felvázolt kort, annak szellemiségét, jelentőségét, tragédiáit. Mindezt monori sorsokon, helyi hősökön, történeteken keresztül.

Az 1956-os év eseményei egyedülálló hatással bírtak mind a hazai, mind a nemzetközi történelemben. Ez a 60. emlékév nem csupán a hatvan évvel ezelőtt történekről szeretne megemlékezni, hanem annak következményeiről, máig tartó hatásáról is. Hiszen ma is élnek néhányan azok közül, akik részesei voltak ennek a kornak, azok gyermekei, unokái, akiknek életében ez az időszak meghatározó volt.

Sajnos az időnk a kiadvány elkészítésére kevés volt, így hát a teljesség igényét mellőzve kellett nekiállnunk e munkának. Ezért is lett az írás címe „szilánkok”. Két nagyobb lélegzetű íráson kívül rövid szemelvényeket adunk közre, képeket villantunk fel, emlékeket idézünk meg.

Olyan anyagot, élményt szeretnénk nyújtani az olvasóknak, melyben a város, a környék történeiseiről, valamint a Monorról elinduló, mártírrá váló egyszerű emberek alakjáról szólnak. Munkánkban azok az emberek a főszereplők, akik itt laktak a „mi utcánkban”, városunkban.

Szeretnénk, ha kiadványunkat a fiatalok is érdeklődéssel forgatnák. Közel próbáltuk hozni az egyéni sorsokat, neveket, arcokat. Emberközeli, átérzhetővé tenni a megemlékezést. Ezzel nem csak a felnövekvő generáció esztét, a tudás bővítését céloztuk meg, hanem a szívét is! Remélve azt, ha a fiatalokat az emberi sorsok megérintik, akkor tudni akarják majd a történeteket is!

Az ifjú olvasók kezébe mankót szeretnénk ehhez adni, az érintetteknek méltó emlékezést, az érdeklődőknek valóságos és emberközeli élményt nyújtani. A forradalom győzelem volt. Szellemi, emberi győzelem, a fizikai megtorlásokkal együtt. E mély magyar traumát, e dicsőséget felszínre és közel hozva szeretnénk méltón ünnepelni, emlékezni és tanulni belőle. Külön öröm számunkra, hogy kiadványunk megjelenése egybeesik az 1956-os helyi eseményekre emlékező, helyi emlékekből, helyi anyagokból gyűjtött, egy hónapig látogatható monori kiállítással, melynek a városi könyvtár épülete ad otthont. A városi könyvtár épülete, mely 1990 előtt a „**párt-ház**” volt: a kommunista rendszer uralmon levő pártjainak (1956 előtt: *Magyar Dolgozók Pártja*; 1956 után: *Magyar Szocialista Munkáspárt*) helyi vezetői innen irányították Monor és a Monori Járás életét.

Köszönjük mindazoknak, akik segítették munkánkat, hozzájárultak múltbeli vagy mostani kutatásaikkal, hogy ez a kiadvány megjelenhessen!

A szerkesztők